

Dětský domov Dolní Čermná

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	č. p. 74, 561 53 Dolní Čermná
Zřizovatel:	Pardubický kraj
Ředitelka:	Mgr. Stanislava Švarcová
Typ zařízení:	Dětský domov
Kapacita:	44 dětí
Datum návštěvy:	17. až 18. června 2025
Datum vydání zprávy:	10. dubna 2026
Návštěvu provedli:	Mgr. Eliška Černá, Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Petra Hadwigerová, Robert Jungmann, Mgr. Tereza Kulhanová, Mgr. et Mgr. Miriam Tomášková a PhDr. Božena Lányová

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv

Obsah

Úvodní informace	4
Shrnutí	7
Zjištění z návštěvy	9
1. Umístění dítěte do zařízení	9
1.1 Vhodnost umístění	9
1.1.1 Umístění dítěte do odpovídajícího typu zařízení	9
1.1.2 Umístění dítěte blízko jeho rodině	11
1.1.3 Umístění dítěte spolu se sourozenci	13
1.2 Přijetí dítěte	14
1.3 Trvání a ukončení pobytu	15
1.4 Příprava na odchod ze zařízení	16
2. Zařízení součástí komunity	17
2.1 Umístění zařízení	17
2.2 Začlenění dětí	19
3. Bydlení	21
3.1 Běžná domácnost	21
3.2 Přístupnost prostředí	23
3.3 Zajištění soukromí	24
4. Podmínky pro dobrou práci personálu	26
4.1 Dostatek personálu	26
4.2 Odbornost personálu	27
4.3 Spolupráce a předávání informací	28
4.4 Dobré vztahy	28
5. Vztahy mezi personálem a dětmi	29
6. Přístup personálu k dětem	31
6.1 Fyzické trestání	31
6.2 Role vedoucích pracovníků	35
7. Vztahy mezi dětmi	36
7.1 Konflikty mezi dětmi	36
7.2 Sexualizované chování mezi dětmi	37
8. Bezpečné prostředí	38
9. Práce s rizikovým a náročným chováním dětí	40

9.1	Kouření dětí	41
9.2	Sebepoškozování a agresivita.....	42
10.	Účast dítěte na rozhodování a jeho autonomie	44
10.1	Pravidla v zařízení	44
10.2	Dítě má slovo	45
10.3	Účast dítěte na řízeních a rozhodování.....	46
10.4	Zastupování dítěte.....	46
11.	Vzdělávání.....	48
11.1	Právo na vzdělání	48
11.2	Výběr školy	50
11.3	Příprava na budoucí povolání.....	52
	Přehled opatření k nápravě	54

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na mě jako svého zástupce.²

Proto **systematicky navštěvuji místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodu, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Dětské domovy jsou jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard poskytování péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíši zprávu**. Zpráva se soustředí na vybraná témata, u nichž popisuje zjištěnou praxi. V každé kapitole nejprve představím standard, tj. základní pravidlo týkající se dané oblasti, následně popíšu zjištění pracovníků Kanceláře, poté naplnění standardu zhodnotím. **Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě**. Zpráva

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění do 30. 6. 2025.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv, ve znění do 30. 6. 2025.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv, ve znění do 30. 6. 2025.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou) nebo nerespektování práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv, ve znění do 30. 6. 2025.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv, ve znění do 30. 6. 2025.

slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. Pokud praxe odpovídá standardům dobrého zacházení, nevyvozují žádné opatření k nápravě. Opatření k nápravě požadují pouze tam, kde jsem shledal možné nedostatky. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce zaměstnanců zařízení.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhuji také **termín provedení**.

- *Bezodkladná opatření* je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- *Opatření s delší lhůtou* je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- *Opatření s průběžným plněním* navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Rád bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů (**např. zřizovatele**) **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).⁹

7 Ustanovení § 21c odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv a o ochránci práv dětí.

8 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv a o ochránci práv dětí.

Charakteristika zařízení

Dětský domov (zařízení) sídlí v Dolní Čermné. Hlavní areál zařízení, kde ve třech samostatných budovách sídlí vedení a **dvě rodinné skupiny**, se nachází na kraji obce v blízkosti další zástavby. V areálu najdeme také **cvičné byty** pro mladé dospělé nebo zletilé klienty, **čtyři rodinné skupiny** obývají samostatné byty nebo rodinné domy v Lanškrouně, Letohradě, Žichlíčku a Horním Třešňovci.

Celková kapacita zařízení činí **čtyřicet čtyři** dětí.¹⁰ V době návštěvy žilo v dětském domově čtyřicet dětí, dvě děti se připravovaly na přemístění do jiného zařízení a šest dětí mělo zařízení v blízké době nově přijmout. Celkem třicet dva dětí mělo nařízenou ústavní výchovu, pouze jedno dítě bylo v zařízení na základě předběžného opatření a sedm dětí na základě smlouvy o prodlouženém pobytu. V zařízení žilo šest sourozeneckých skupin.

Děti byly rozděleny do sedmi rodinných skupin po maximálně šesti dětech.

Průběh návštěvy

Pracovníci Kanceláře navštívili všechny rodinné skupiny. Hovořili s ředitelkou, vedoucí vychovatelkou, se dvěma sociálními pracovníci, přítomnými vychovateli a dětmi. Na místě zastižený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkuji.

9 Evidence stanovisek ochrany (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

10 Za účelem zjednodušení textu hovořím v této zprávě o nezletilých i zletilých klientech jako o „dětech“ všude tam, kde jde o obecná zjištění. O zletilých klientech hovořím v těch částech zprávy, které souvisejí pouze s nimi.

Shrnutí

Poznatky z návštěvy hovoří o případech **použití síly vůči dětem, z nichž některé měly charakter fyzického trestání**. Jednalo se o minimálně dva případy, kdy měl zaměstnanec dát dítěti facku. Tyto incidenty, které blíže popisují [v kapitole 6](#), se přitom měly týkat odlišných dětí a zaměstnanců ve dvou samostatně žijících domácnostech.

V zařízení v době návštěvy žilo několik dětí s výchovnými problémy a personál zařízení se u nich potýkal se zvýšeným výskytem rizikového a náročného chování, včetně projevů agrese (viz [kapitulu 9](#)). Péče o děti je za takových podmínek bezesporu složitá a vyčerpávající.

Z poznatků získaných při návštěvě vyplývá, že prakticky všechny zaznamenané incidenty souvisely s pocitem bezmoci pracovníků zařízení. Ten může být důsledkem častých vypjatých situací, které jsou typické při práci s dětmi s náročnými potřebami. Zákonná úprava navíc nedává dětskému domovu k dispozici vlastní odborné zaměstnance (např. psychologa) a potřebné nástroje podpory.

Fyzické trestání dětí však nelze ani za takových okolností tolerovat a současně je nutné ho označit za špatné zacházení.¹¹

Ředitelka během návštěvy přislíbila, že zjištění týkající se fyzického trestání prověří a informuje mě o opatřeních, která přijala za účelem zabránění dalšího výskytu obdobných incidentů. Přístup ředitelky k mým zjištěním a jí zvolené kroky k nápravě vztahu mezi vychovateli a dětmi oceňuji. Přesto ve zprávě formuluji preventivní opatření, která směřují zejména na práci s agresí dětí a deeskalační techniky.

Tato kritická zjištění nemohou zastínit jinak zjevný vřelý přístup zaměstnanců k dětem a citlivý postoj k jejich individuálním potřebám, které personál dobře znal.

Ačkoliv zařízení aktivně podporuje **kontakty mezi sourozenci**, nesouhlasím s tím, že mnoho z nich je rozděleno napříč rodinnými skupinami, které neumožňují, aby sourozenci vyrůstali společně v jedné domácnosti.

Negativně hodnotím praxi, kdy zařízení používá předem udělené **generální plné moci** k zastupování dětí ve významných záležitostech. Vidím také větší prostor pro zapojování rodičů jednotlivých dětí do komunikace se školami a poradenskými zařízeními a dalšími institucemi.

Během návštěvy zařízení jsem však zaznamenal především příklady dobré praxe.

11 Podle článku 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené pod č. 209/1992 Sb.

Zařízení je v pokročilé fázi **transformace**, která by měla být završena v roce 2026. Děti žijí v rodinných skupinách o maximálně šesti členech v bytech nebo domech v běžné zástavbě. Prostředí většiny rodinných skupin a způsob poskytování péče o děti nese jen minimum stigmatizačních prvků. Zařízení podporuje děti v aktivním začleňování do běžné společnosti, umožňuje jim navazovat a udržovat vztahy s vrstevníky a využívat veřejné služby.

Vážím si toho, že se vedení zařízení **daří zaměstnávat muže i ženy na pozicích denních vychovatelů ve vyváženém složení**. Děti se tak setkávají s různými výchovnými vzory, které se vzájemně doplňují jako v běžné rodině. Pozitivně hodnotím také praxi, kdy děti žijící v transformovaných domácnostech **mají možnost být se svým kmenovým vychovatelem i jeden na jednoho** a užít si spolu delší individuální čas během víkendů, kdy ostatní děti odjedou na pobyt mimo zařízení.

Zjištění z návštěvy

1. Umístění dítěte do zařízení

1.1 Vhodnost umístění

1.1.1 Umístění dítěte do odpovídajícího typu zařízení

Standard

Zařízení poskytuje typ péče, který odpovídá potřebám umístěného dítěte.

Pokud je dítě do zařízení umístěno rozhodnutím soudu a zařízení po jeho přijetí zjistí, že není schopno naplnit jeho potřeby, mělo by zvážit využití dostupných možností. Zároveň by mělo o této skutečnosti informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který může podat soudu návrh na přemístění dítěte do jiného, vhodnějšího zařízení.¹²

Zjištění a hodnocení

Zařízení se v době návštěvy chystalo na odchod dvou dětí do jiného zařízení. Personál i vedení shodně uváděli, že si s těmito dětmi už neví rady a nemají jim jak lépe pomoci. Podle nich vyčerpali všechny možné nástroje práce s jejich vážnými problémy v chování (a tudíž náročnějšími potřebami).

Kromě těchto dvou dětí byly v zařízení i další, které dlouhodobě vykazují závažnější problémy v chování, jako je například agrese (slovní i fyzická), závislost na tabáku (viz [kapitolu 9](#)), manipulace dalšími dětmi, krádeže atd. Zaměstnanci, kteří měli tyto děti na rodinné skupině, uznávali, že je pro ně někdy velmi těžké správně zareagovat a zvládnout jejich projevy. Část personálu přiznala, že například rizikové chování dítěte A je někdy natolik náročné, že s ním zatřepe, aby s nežádoucím jednáním přestalo.

Z rozhovorů s dětmi, které sdílely rodinnou skupinu s dětmi s vážnými problémy v chování, vyplývalo, že jejich chování vnímají. Některé ho imitovaly a některé odsuzovaly. Děti také uváděly, že to má vliv i na chování vychovatelů, kteří jsou častěji smutní, naštvaní, vyčerpání nebo křičí.

Vedení zařízení je obecně nastaveno tak, že k přemístění z důvodu problémů v chování přistupuje až poté, co vyzkouší nejrůznější intervence v rámci výchovných strategií. Podle ředitelky je mezi dalšími okolními zařízeními a OSPOD všeobecné povědomí, že si zařízení poradí i s dětmi, se kterými by si jiná zařízení neporadila nebo nechtěla

12 Podle § 14 odst. 1 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

poradit. Některé děti si dokonce samy uvědomovaly, že zařízení jim dává tolik dalších šancí ke změně svého chování, kolik jim v jiných zařízeních nedali.

Ředitelka i další personál sdělili, že v minulosti to bylo jiné. Pokud zjistili, že dítěti nejsou schopni uspokojovat jeho potřeby, žádali o jeho přemístění do jiného vhodného zařízení. Pokud však diagnostický ústav doporučil, aby u nich dítě zůstalo, zařízení jeho názor respektovalo. Důkazem je případ dítěte B, které v loňském roce absolvovalo pobyt v diagnostickém ústavu na žádost zařízení. Ten doporučil, aby se dítě B vrátilo do zařízení a žilo v rodinné skupině, kde nebudou výchovně problémové děti. Až v případě dalšího selhání dítěte B diagnostický ústav doporučil jeho přemístění do dětského domova se školou.

Cením si snahy zařízení dát šanci na co nejběžnější život i dětem s náročnějšími výchovnými potřebami. Zařízení si ale musí uvědomovat limity své práce a pomoci dětem, které plynou z povahy typu zařízení. Podle zákona¹³ není účelem zařízení typu dětského domova pečovat o děti se závažnými poruchami chování.

Typ zařízení zpravidla udává, jaké potřeby dětí je schopno zařízení naplnit a s jakými riziky v chování dětí je schopno pracovat. Během návštěvy se ukázalo, že některé děti nespádají do zákonem stanovené cílové skupiny dětského domova. Personálu zařízení u nich přirozeně docházejí nástroje a nápady, jak jejich rizika v chování efektivně řešit. Má totiž omezené možnosti, chybí mu odborní zaměstnanci, jako je psycholog nebo etoped. Tím vzniká riziko, že dítě nedostává péči, kterou by s ohledem na jeho potřeby dostávat mělo.

Maximální snaha uspokojit náročné potřeby některých dětí s sebou nese podstatná rizika i pro okolí takového dítěte. V důsledku náročnosti péče o něj se může snižovat kapacita personálu poskytnout potřebnou péči ostatním dětem v rodinné skupině. Vedení zařízení se proto snaží vychovatelům, kteří pečují o děti s náročnými potřebami, co nejvíce pomoci různými opatřeními (např. prostřednictvím odlehčení ve formě hostitelské péče nebo posílení počtu vychovatelů o víkendech). Vedení zařízení si také bere některé děti, které nemají možnost jiného pobytu mimo zařízení, v rámci hostitelské péče k sobě domů, aby ulevilo vychovatelům a celé rodinné skupině.

Negativní dopady velmi rizikového chování některých dětí na ty ostatní v rodinné skupině se v zařízení již ukazovaly. U dítěte C se navzdory jeho nízkému věku projevovaly známky závislosti na kouření. Jeho častá potřeba zakouřit si přitom měla vliv i na ostatní členy rodinné skupiny, kteří byli často svědkem nežádoucích projevů jeho chování. Jednání dítěte C i napodobovaly nebo mu ve shánění cigaret pomáhaly. Výchovné působení personálu, které se snažilo přístupu dětí k cigaretám zabránit a před jejich ohrožujícím vlivem je ochránit, pak tyto děti vnímaly velmi úkorně a

¹³ Podle § 12 odst. 2 zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

narušovalo jejich vztah se zaměstnanci. Vedení zařízení zmínilo, že závislost dítěte C fakticky „rozložila“ celou jeho rodinnou skupinu (více v [kapitole 9.1](#)). Připustilo, že pokud by o závislosti dítěte C a její závažnosti vědělo v době rozhodování o jeho umístění, nesouhlasilo by s ním.

Tímto nenavádím zařízení, aby bez dalšího podávalo podněty k přemístění dětí s velmi rizikovým chováním do jiného typu zařízení. **Spíše ho chci upozornit a doporučit, aby průběžně vyhodnocovalo tato rizika a možnosti jejich řešení. Jedním z jeho úkolů je totiž zajistit bezpečné prostředí i ostatním dětem a personálu.** Pokud bude z výsledku vyhodnocení zřejmé, že další setrvání dítěte s riziky v chování v zařízení ohrožuje zájmy ostatních dětí, mělo by zařízení učinit potřebné kroky k přemístění tohoto dítěte do vhodnějšího typu zařízení. **Důsledné vyhodnocování rizik a možností by mělo zařízení provádět i před příchodem nového dítěte do zařízení** (např. když se na něj obrací OSPOD s dotazem na volnou kapacitu nebo při projednání na krajském úřadu). Z rozhovorů s pracovníky školských zařízení napříč republikou totiž vyplývá, že někdy dochází kvůli snaze o brzké umístění dítěte k předání neúplných nebo zkreslených informací o něm, a zařízení se tak ani nemůže podařit nevhodnému umístění včas zabránit.

Zařízení však poskytuje až na výjimky (dítě A a C) typ péče, který odpovídá potřebám umístěných dětí.

1.1.2 Umístění dítěte blízko jeho rodině

Standard

Dítě je umístěno do zařízení, které je co nejbližší jeho rodině.

Dítě má právo na kontakt s rodiči a dalšími blízkými osobami.¹⁴ Umístění do vzdáleného nebo špatně dostupného zařízení může omezit možnosti tohoto kontaktu i spolupráci s rodinou za účelem návratu dítěte.

Zařízení by mělo po celou dobu pobytu dítěte vyhodnocovat, zda vzdálenost umožňuje pravidelný kontakt a spolupráci s rodinou. Pokud tomu tak není, mělo by o tom informovat OSPOD a spolupracovat na řešení v nejlepším zájmu dítěte.

Zjištění a hodnocení

Výběr vhodného zařízení pro konkrétní dítě v Pardubickém kraji podle ředitelky obstarává koordinátorka krajského úřadu, nikoliv diagnostický ústav. V zařízení se v době návštěvy nacházelo několik dětí, jejichž rodiče žili poměrně daleko od zařízení (např. v Praze, Dvoře Králové nad Labem, Bernarticích atd.). Ze spisové

¹⁴ Článek 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

dokumentace přitom není zřejmé, zda se zařízení ohrazovalo proti umístění dětí, které mají rodinu ve velké vzdálenosti a mají zájem o kontakt.

Naopak u jednoho z dětí (dítě A) vyplývá, že ho soud do zařízení umístil na základě doporučení Diagnostického ústavu T, který v závěrečné zprávě uvedl, že by mělo být umístěno do zařízení typu dětského domova a předjednal mu místo právě v tomto zařízení. Matce dítěte A byla v roce 2016 pozastavena rodičovská odpovědnost, protože o dítě A neprojevovala opravdový zájem. První kontakt s matkou se od raného dětství dítěte A podařilo realizovat až na podzim roku 2022 právě v zařízení. Od té doby matka i dítě A projevují zájem o kontakt. Matka ale vzhledem k dalším svým potomkům nemá na dítě A během kontaktů tolik prostoru a pozornosti, kolik dítě A vyžaduje. To by si přálo, aby mohlo být s matkou častěji. Ve spisové dokumentaci se opakovaně uvádí, že s ohledem na vzdálenost bydliště matky od zařízení nejsou kontakty s ní častěji možné kvůli délce cesty a její finanční náročnosti.

Zařízení s dítětem A (v té době 10 let) proto možnost přiblížení rodině řešilo. To se však obávalo dalšího přemístění do jiného zařízení (šlo by už o šesté zařízení v jeho životě) a nutnosti zvykat si na nové lidi. Samo si totiž uvědomovalo, že se špatně zvládá adaptovat na neznámé prostředí. Zařízení se tak snaží alespoň podporovat kontakty dítěte A s matkou a dokonce ho i samo zavezlo do místa jejího bydliště. Ačkoliv tedy vzdálenost umístění dítěte A k bydlišti matky není ideální, rozumím důvodům, proč vzhledem k dalším potřebám dítěte A nedošlo k jeho přemístění. Zařízení by mělo dále pokračovat alespoň v podpoře jeho co nejširšího kontaktu s matkou.

Rodiče a příbuzní dětí v zařízení se poměrně často stěhují. Přestěhovat se do vzdálenějšího místa od zařízení je jejich rozhodnutí, za které si poté musí nést následky (například ve formě větší finanční a časové náročnosti dopravy za dětmi). Pokud se ale změna bydliště rodiče jeví jako rozhodnutí trvalejšího charakteru a stále trvá zájem dítěte na kontaktu s ním (příp. opačně), **zařízení se musí snažit aktivovat OSPOD. Ten by měl vyhledat zařízení v okolí bydliště rodiče a podat návrh na soud k přemístění dítěte.** Do té doby by mělo zařízení umožňovat a podporovat kontakt v co nejširším rozsahu jinými dostupnými způsoby (např. telefon, videohovory atd.).

Z praxe je mi známo, že současná naplněnost kapacity ústavní výchovy neumožňuje aktérům v systému ochrany dětí vybírat si zařízení tak, jak by bylo ideální. Často se OSPOD (a posléze soudy, které děti svými rozhodnutími umísťují) setkávají s kapacitními limity, v jejichž rámci jsou rádi, že dítě vůbec někam umístí. Neuspokojivý stav však nemůže znamenat, že na umísťování dětí do zařízení v blízkosti jejich rodin rezignujeme.

Zařízení tak standard naplňuje částečně, protože některé děti žijí daleko od svých rodin, což ztěžuje jejich pravidelné kontakty, a není zřejmé, zda se proti tomu ohrazovalo. Cení si však toho, že personál kontakty dětí s rodinou podporuje, a snaží se tedy dětem aspoň částečně kompenzovat nepříznivou situaci.

1.1.3 Umístění dítěte spolu se sourozenci

Standard

Sourozenci v náhradní péči by zásadně měli vyrůstat společně. Měli by být ve stejném zařízení, pokud tomu nebrání závažné okolnosti (například každý potřebuje jiný typ zařízení).¹⁵ Zařízení by mělo potřebu společného umístění sourozenců zohledňovat po celou dobu pobytu dítěte a v případě potřeby informovat OSPOD. Současně usiluje o to, aby se sourozenci mohli alespoň pravidelně vídat.

Děti mají právo na to, aby byly umístěny se svými sourozenci společně do jednoho zařízení.¹⁶ Pokud k takovému umístění nedošlo, zařízení aktivně vytváří podmínky pro navázání nebo udržování častého kontaktu sourozenců prostřednictvím telefonických hovorů, sociálních sítí, osobních návštěv nebo pobytů dítěte mimo zařízení. Současně spolupracuje s OSPOD na sloučení sourozenců v jednom výchovném prostředí.

Zařízení zařazuje sourozence zpravidla do jedné rodinné skupiny¹⁷ a vytváří podmínky pro to, aby spolu mohli sdílet pokoj, pokud si to přejí.

Zařízení přistupuje k rozdělení sourozenců do více skupin pouze v odůvodněných případech, kdy není možné jiné řešení s ohledem na závažné okolnosti ve vývoji a vztazích sourozenců. Nestačí, že se rozdělení jeví jako vhodnější.¹⁸ Rozdělení sourozenců však může narušit blízkou vazbu mezi nimi, která v období jejich dětství a dospívání spoluvytváří jejich rodinné prostředí, přispívá k vzájemné důvěře a podpoře a v mnoha směrech ovlivňuje jejich vývoj. Negativní následky narušení této vazby si nezletilé dítě v okamžiku, kdy je odděleno od svého sourozence, přitom nemusí uvědomovat.¹⁹

Pokud mezi sourozenci dochází ke konfliktům nebo střetu zájmu, zařízení jim poskytuje psychologickou, etopedickou nebo psychoterapeutickou podporu zaměřenou na jejich vzájemný vztah. Zařízení pak pravidelně vyhodnocuje, zda nemůže dojít k opětovnému navrácení sourozenců na jednu rodinnou skupinu.

Zjištění a hodnocení

Dítě D přišlo do zařízení v srpnu 2024 z dětského domova se školou, protože jeho pobyt tam naplnil zamýšlený účel. Soud ho přemístil do zařízení na návrh OSPOD, aniž

15 Podle § 20 odst. 1 písm. d) zákona o ochranné a ústavní výchově.

16 Vychází z práva na rodinný život, viz také § 20 odst. 1 písm. d) zákona o ústavní a ochranné výchově.

17 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2024, č. j. 9 Ads 71/2024-51 (č. 4634/2024 Sb. NSS), nssoud.cz, bod 26.

18 Tentýž rozsudek, bod 27.

19 Tentýž rozsudek, bod 25.

se však v rozsudku vyjádřil k možnosti sloučení dítěte D s jeho sourozenci, kteří žijí ve školském zařízení stejného typu, a to v Pardubickém kraji. Ze zápisů v Evixu vyplývá, že se dítě D se sourozenci navštěvuje. Oceňuji, že zařízení podporuje udržování kontaktů mezi sourozenci napříč zařízeními. Jejich rozdělení však vnímám negativně a **domnívám se, že by zařízení mělo apelovat na OSPOD, aby došlo ke sloučení sourozenců do jednoho zařízení.**

V době návštěvy žilo v zařízení šest sourozeneckých skupin. Nejméně polovina z nich byla rozdělena napříč rodinnými skupinami, které žijí v různých městech/obcích. Například děti ze sourozenecké skupiny H bydlí odděleně v Letohradě, Lanškrouně a Žichlíčku. Dříve žily společně na stejné rodinné skupině a docházelo mezi nimi k častým konfliktům – jejich soužití bylo podle personálu „hodně divoké“. Po rozdělení sourozenců H se měla situace zlepšit. Z rozhovorů s dětmi i ze zápisu v Evixu vyplývá, že se sourozenci H mohou pravidelně vídat na samostatných vycházkách, navštěvovat se na rodinných skupinách a i u sebe přespávat.

Nerozporuji skutečnost, že rozdělení sourozenců je někdy nezbytné, typicky v reakci na konflikty mezi nimi. Podotýkám však, že k rozdělování sourozenců by mělo docházet jen v krajních případech, kdy není možné jiné řešení. Tak to ostatně předpokládá i zákon.

Uvědomuji si, že společné umístění vícečlenné sourozenecké skupiny je někdy vzhledem k zájmům již umístěných dětí a menší kapacitě transformovaných domácností nemožné.

I s uvedenými výhradami nesouhlasím s praxí zařízení, kdy je mnoho sourozenců rozděleno napříč jeho různými domácnostmi. Pokud za rozdělením sourozenců nestojí závažné individuální důvody (jako tomu bylo u sourozenců H), představuje daný krok porušení jejich práva na soukromý a rodinný život. **I v odůvodněných případech by však zařízení mělo aktivně pracovat na nápravě narušených sourozeneckých vztahů a vyvinout maximální možné úsilí, aby sourozenci mohli vyrůstat v jedné domácnosti.**

Opatření:

- 1) **Rozdělovat sourozenecké skupiny pouze v krajních a odůvodněných případech. Pokud k jejich rozdělení dojde, zařízení by mělo činit potřebné kroky k tomu, aby sourozenci mohli znovu vyrůstat v jedné domácnosti (průběžně).**

1.2 Přijetí dítěte

Standard

Zařízení, a případně i OSPOD, informuje dítě o tom, proč v zařízení je, jaká jsou jeho práva a povinnosti a co je bezprostředně čeká. Zjistí jeho přání a očekávání.

Zjištění a hodnocení

V Pardubickém kraji probíhá před umístěním dítěte do zařízení interaktivní případová konference. Dítě a rodiče se jí zpravidla účastní a už během ní se dozvídají základní informace o důvodu pobytu dítěte v zařízení, o chodu zařízení a případné další spolupráci za účelem návratu dítěte do rodiny.

Pokud je to možné, zařízení se snaží naplánovat minimálně jednu návštěvu dítěte ještě před jeho příchodem, nejlépe však dvě. Pokud zařízení v době návštěvy ví, na které rodinné skupině bude dítě bydlet, jedou se na ni společně podívat a dítě se seznámí i s vychovatelem. Děti si mohou v rodinné skupině (pokoj, postel, společný prostor) nechat nějakou osobní věc (např. plyšáka), aby tam na ně čekala, až tam přijdou bydlet. Děti většinou přijedou v doprovodu pracovníka zařízení, ze kterého odcházejí, nebo pracovnice OSPOD. Když do zařízení přichází dítě z péče rodičů, zařízení předem navštěvuje v doprovodu rodiče. Během návštěvy dítěte ho zařízení seznamuje s personálem, s tím, jak to v zařízení vypadá, s pravidly a důvodem jeho pobytu a také zjišťuje jeho očekávání.

Na příchod nového dítěte se připravuje rovněž personál, který o dítěti mluví na svých poradách. Vychovatelé rodinné skupiny, na kterou má dítě přijít, o novém dítěti mluví s dětmi v dané rodinné skupině.

Po příchodu se dítě sejde se sociální pracovnící, která se mu snaží předat informace o jeho pobytu, které ještě nedostalo, případně mu připomenout ty, které již slyšelo. Vychovatelé shodně uváděli, že po příchodu nového dítěte ho seznámí s pravidly dané rodinné skupiny a snaží se mu věnovat více individuálního času, aby mezi sebou mohli navázat vztah.

K praxi zařízení nemám žádné výhrady, naopak bych ji chtěl vyzdvihnout jako příklad dobré praxe.

1.3 Trvání a ukončení pobytu

Standard

Dítě pobývá v zařízení jen po nezbytnou dobu.

Zařízení spolupracuje s rodinou a případně s OSPOD na tom, aby se dítě co nejdříve vrátilo do (náhradní) rodinné péče, pokud je to v jeho zájmu.

Zjištění a hodnocení

Už v rámci interaktivní případové konference (před příchodem dítěte do zařízení) zařízení spolu s OSPOD řeší rodinnou situaci a možnosti péče rodiny. Pokud je to možné, domlouvají se i spolu s rodiči na krocích, které musí naplnit pro návrat dítěte do jejich péče.

Ze spisové dokumentace dětí vyplývá, že sociální pracovníce si standardně ještě před příchodem dítěte žádá podrobné vyhodnocení jeho situace, individuální plán ochrany dítěte (IPOD), doporučení pedagogicko-psychologické poradny a zprávu školy.

Pokud je u dítěte reálné pracovat na návratu do rodiny, podporuje zařízení ve spolupráci s OSPOD co nejvíce tzv. dovolenky. OSPOD se pak ptá zařízení, v jakém stavu se dítě vrátilo od rodiny do zařízení a co o dovolence povídalo. Ze spisové dokumentace vyplývá, že zařízení se podílí i na případových konferencích pořádaných v průběhu pobytu dítěte v zařízení. Na nich se mimo jiné řeší i možný návrat dítěte do rodiny a kontakty s rodinou.

Zařízení se snaží svou práci s dítětem a jeho rodinou propojovat s prací OSPOD. Příkladem je skutečnost, že plán rozvoje osobnosti dítěte (PROD) vzniká ve spolupráci s OSPOD a tak, aby byl v souladu s IPOD a naopak. Zařízení k tomu využívá pravidelné návštěvy OSPOD v zařízení. Při návštěvách se s OSPOD často sejde kromě dítěte i vychovatel. Vzájemně si předávají podstatné informace o dítěti a jeho rodině. OSPOD vždy při návštěvě mluví i se sociální pracovnící zařízení.

Praxi zařízení v tomto směru považují za dobrou. Vnímám, že by zařízení díky ní mohlo vynakládat snahu motivovat OSPOD za účelem například sjednocení rozdělených sourozenců do jednoho zařízení (viz [kapitulu 1.1.3](#)).

1.4 Příprava na odchod ze zařízení

Standard

Zařízení, a případně i OSPOD, připravují dítě s dostatečným předstihem na jeho odchod ze zařízení.

Zařízení by mělo dítě na odchod včas a přiměřeně připravovat. Příprava spočívá v informování dítěte o tom, co ho čeká, a v nabídnutí nebo zprostředkování potřebné podpory. V tomto směru zařízení spolupracuje s odpovědnými subjekty (například OSPOD, kurátor pro dospělé, Úřad práce ČR, ČSSZ, jiné zařízení nebo rodina). Během přípravy zařízení zjišťuje názor a očekávání dítěte a zohledňuje je.

Dítě ve věku blížícímu se zletilosti zařízení informuje o možnostech a podmínkách setrvání v zařízení i po dosažení zletilosti, pokud to charakter zařízení umožňuje.

Zjištění a hodnocení

Pokud dítě odchází do jiného zařízení, vedení zařízení spolupracuje na jeho odchodu s diagnostickým ústavem a etopedem ze střediska výchovné péče. S dítětem o možném odchodu mluví předem především odborníci (např. psycholog nebo psychiatr), ale také personál zařízení. Takto zařízení postupovalo v případě dětí E a F, o kterých v době návštěvy vědělo, že budou odcházet do jiného zařízení.

Zařízení se snaží vést děti k samostatnosti po celou dobu pobytu. Zhruba od patnácti let s nimi zařízení pracuje na přípravě na samostatný život mnohem intenzivněji. Děti se od tohoto věku zapojují do různých specializovaných aktivit pořádaných spolupracujícími organizacemi, jako jsou například víkendové pobyty U, kde mluví např. o vztazích, financích, bydlení atd.

Před odchodem dětí ze zařízení z důvodu zletilosti jim sociální pracovnice předává tzv. informační balíček, aby věděly, na co si dát pozor (např. sociální zabezpečení).

Zařízení řeší s dětmi i možnosti dalšího bydlení po dosažení zletilosti. Navštěvuje s nimi domy na půl cesty. Ředitelka zařízení také zmínila, že spolupracují s městem Lanškroun, jež se snaží přidělovat městské byty dětem, které ze zařízení odcházejí po dosažení zletilosti, příp. později.

Pokud ze zařízení odchází dítě s mentálním postižením, od jeho patnáctého roku je navazují na zařízení, do kterého půjde po dosažení zletilosti. Jde o praxi uplatňovanou napříč zařízeními, které zřizuje Pardubický kraj.

Zařízení děti informuje také o možnosti dalšího setrvání v zařízení. V době návštěvy v něm bydlelo sedm zletilých klientů na základě smlouvy o prodlouženém pobytu. Z rozhovorů s dětmi i personálem vyplynulo, že zařízení vychází vstříc dětem, které projeví zájem v něm po dosažení zletilosti zůstat a pokračovat ve studiu.

Praxe zařízení v dané oblasti odpovídá předpokládanému standardu.

2. Zařízení součástí komunity

2.1 Umístění zařízení

Standard

Zařízení se nachází v obci s dostatečnou občanskou vybaveností. Děti žijí v domě, který zapadá do běžné zástavby. Kapacita služby v objektu odpovídá zásadám deinstitucionalizace.

Zařízení není v odlehlé oblasti, ale je součástí běžné zástavby. Není ani součástí většího soustředění pobytových nebo ambulantních služeb, kde by žilo více lidí vyžadujících péči, než je obvyklé v běžném prostředí. V dostupné vzdálenosti od zařízení jsou veřejné služby, zejména školy, zdravotní služby a zázemí pro kulturní, sportovní a další volnočasové aktivity.

Zařízení se nachází v rodinném domě nebo bytě, který svým vzhledem a uspořádáním odpovídá běžné zástavbě obce.²⁰ Budova zařízení nesmí mít institucionální charakter,

20 Viz například § 12 odst. 2 zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

například výrazné nebo stigmatizační označení budovy, centrální vrátnici, jednotný vzhled pokojů připomínající nemocniční prostředí, společné prostory evokující hromadné ubytování, směrové ukazatele na chodbách nebo v areálu.

V jedné budově nežije vysoký počet dětí, které potřebují péči mimo vlastní rodinu, aby se předešlo vytváření prostředí podobného ústavu.

Zjištění a hodnocení

Zařízení je v pokročilé fázi transformace. Působí v několika lokalitách – kromě původního areálu v Dolní Čermné využívá domácnosti v Žichlítku, Horním Třešňovci, Letohradě a Lanškrouně. **Počet dětí v jednotlivých lokalitách se pohybuje od pěti v Lanškrouně po dvanáct v Dolní Čermné.**

Menší obce s přibližně tisícem až patnácti sty obyvateli (Žichlínek, Horní Třešňovec, Dolní Čermná) nabízejí pouze základní občanskou vybavenost a školy, proto děti často dojíždějí za širší nabídkou aktivit do okolních měst. Naopak menší města s šesti až deseti tisíci obyvateli (Letohrad, Lanškroun) poskytují plnou občanskou vybavenost, včetně zdravotních služeb a možností pro volný čas.

V Žichlítku je domácnost umístěna v rodinném domě v centru obce. Rodinná skupina z Horního Třešňovce bydlí v nově zakoupeném domku, děti v Letohradě žijí v bytě ve starším činžovním domě. V Lanškrouně dosud využívala jedna rodinná skupina pronajatý byt v centru města, během léta se však měla přestěhovat do rodinného domu se zahradou ve stejné lokalitě. **Všechny zmíněné domy a byty se nacházejí v běžné zástavbě a jsou od sebe vzdáleny maximálně patnáct minut jízdy autem.**

Podle sdělení personálu je rozptýlení domácností organizačně náročnější – například při zastupování vychovatelů nebo zajišťování dopravy do škol. Tento model však zároveň umožňuje, aby děti nežily pohromadě ve velkém areálu, ale v menších skupinách začleněných do běžné zástavby, což odpovídá principům deinstitutionalizace.

Původní areál v Dolní Čermné se nachází na okraji obce a je oplocen. Je v něm několik budov – dvě slouží k bydlení dětí (z toho v jedné jsou i startovací byty pro mladé dospělé), v jedné jsou kanceláře managementu zařízení a jedna je aktuálně nevyužívaná. Poskytování péče dětem v tomto areálu má být ukončeno v letošním roce. Jedna ze dvou zbývajících rodinných skupin se měla v průběhu roku 2025 přestěhovat do rodinného domu v Letohradu. V Dolní Čermné má mimo areál zůstat pouze jedna skupina v rodinném domě a dále byty pro mladé dospělé. Ostatní budovy budou sloužit jiným účelům, například pro odlehčovací službu. Zatím není jasné, kde bude po dokončení transformace sídlit administrativní zázemí zařízení. **Transformace má být završena v letošním roce.**

Zařízení zapojuje do transformace také děti – zohledňuje jejich přání při rozhodování o stěhování. Samotné děti o plánovaných změnách vědí a vedení se snaží, aby mohly spolurozhodovat o tom, do které domácnosti přejdou. Do procesu se podle transformačního plánu má zapojovat také OSPOD a krajský koordinátor transformace, kteří průběžně vyhodnocují potřeby dětí a aktualizují individuální plány ochrany dítěte.

Oceňuji, že zařízení nechává proces transformace průběžně hodnotit externím odborníkem. V únoru 2024 prověřil, zda se do transformovaných domácností nepřenesly ústavní prvky, a potvrdil, že většina z nich byla odstraněna. Zpráva hodnotila proces jako úspěšný. Obsahovala jen několik dílčích doporučení – například k průzoru z pracovny vychovatelů do obývacího pokoje v domácnosti v Dolní Čermné, k nakládání s osobními údaji dětí či prezentaci zařízení vůči veřejnosti. Některá doporučení vztahující se k prostředí zařízení nesplnilo, protože se děti v dohledné době přestěhují jinam.

Zařízení doporučuji ve spolupráci se zřizovatelem **dokončit transformaci podle plánu, odstranit zbývající ústavní prvky a určit umístění administrativního zázemí tak, aby výsledné uspořádání odpovídalo zásadám deinstitucionalizace.** Současně považuji za přínosné pokračovat v **externím vyhodnocování přenosu prvků ústavnosti** do transformovaných domácností i po formálním završení procesu transformace.

2.2 Začlenění dětí

Standard

Zařízení podporuje začlenění dětí do běžné komunity.

Zařízení aktivně podporuje děti v zapojení do společnosti a v užívání veřejných služeb, včetně vzdělávání, školních jídelen, družin, mimoškolních a volnočasových aktivit. Podporuje je při navazování a udržování vztahů s rodinou, přáteli a vrstevníky, při rozvíjení sociálních vazeb mimo zařízení. Při tom zohledňuje individuální potřeby a preference každého dítěte a poskytuje mu přiměřenou podporu.

Vnitřní uspořádání a provoz zařízení podporují způsob života dětí, který je co nejvíce srovnatelný se životem jejich vrstevníků mimo zařízení, a zabraňují jejich oddělování od společnosti.

Při poskytování péče zařízení nepoužívá stigmatizační nebo ústavní prvky, které by děti odlišovaly. Například automobily zařízení nejsou označeny názvem zařízení, personál nenosí stejnokroje a děti se nepohybují mimo zařízení ve velkých skupinách, s výjimkou výletů.

Zjištění a hodnocení

Děti se ve většině lokalit zapojují do života obce i širší komunity. Docházejí do místních škol, k lékařům, využívají školní jídelny a družiny, navštěvují kroužky a sportoviště.

V Lanškrouně mají k dispozici širokou nabídku aktivit – například dům dětí a mládeže nebo zimní stadion. V Dolní Čermné se zapojují do činnosti dobrovolných hasičů a využívají místní hřiště, ale kvůli omezené nabídce aktivit dojíždějí často do Lanškrouna. Samostatné dojíždění je pro děti komplikované zejména o víkendech, kdy není veřejná doprava dostatečně frekventovaná. Jedna z rodinných skupin se má z Dolní Čermné přestěhovat do Letohradu, kde je dostupnost služeb a volnočasových aktivit lepší.

V Žichlítku děti využívají místní sportoviště a bazén, ale také často dojíždějí do Lanškrouna. V Letohradě mají možnost navštěvovat bazén, lezeckou stěnu a další volnočasové aktivity.

Možnosti vyžití se tedy v jednotlivých lokalitách liší – zatímco větší města nabízejí dětem širokou škálu příležitostí, v menších obcích musí zařízení tuto omezenou nabídku vyrovnávat podporou dojíždění. Takové zapojení odpovídá principu normality a přispívá k tomu, že život dětí je srovnatelný s životem jejich vrstevníků.

Zařízení podporuje kontakty dětí s vrstevníky. Kamarádi je mohou navštěvovat v zařízení a účastnit se i narozeninových oslav. Pracovníci hledají další příležitosti k posilování vazeb – například do nové domácnosti v Letohradě plánují pořídit futon pro pohodlné přespávání kamarádů. Někteří vychovatelé oceňují, že díky transformaci děti nežijí všechny pohromadě v jedné budově, ale v menších skupinách. Podle jejich zkušeností je to vede k tomu, aby si hledaly kamarády i mimo zařízení a přirozeněji se začleňovaly do běžného života.

Prostředí většiny rodinných skupin a způsob poskytování péče nese jen minimum stigmatizačních prvků. Děti i personál nosí různorodé oblečení a v obci se děti pohybují spíše individuálně než jako velká skupina ze zařízení. Pozitivně hodnotím, že zvonky a schránky v některých domácnostech nesou jména dětí – snižuje to riziko, že by okolí zařízení okamžitě rozpoznalo jako instituci. Výjimkou je areál v Dolní Čermné, který však mají děti v průběhu letošního roku opustit.

Ve vztahu k okolí jsou zkušenosti většinou pozitivní. Sousedé i samosprávy dětí přijímají – například město Lanškroun podporuje jejich začleňování přidělováním sociálních bytů po odchodu z dětského domova. Personál uváděl, že v Třešňovci a Žichlítku je soužití se sousedy poklidné. V Dolní Čermné napomáhá každodenní zapojení dětí do běžného života obce a to, že netráví celé dny jen v areálu zařízení. Rodinná skupina žijící v Letohradě se setkávala s občasnými stížnostmi sousedů. Přesto lze říci, že celková reakce okolí je zde vstřícná a děti nejsou oddělovány od společnosti.

Zařízení nepodporuje oddělování dětí od komunity ani organizováním akcí výhradně pro děti z ústavní péče. Neúčastní se ani aktivit pořádaných jen pro děti z dětských domovů. Nepořádá ani akce pro veřejnost, jako je den otevřených dveří nebo rozsvěcování stromku v areálu v Dolní Čermné. To lze považovat za příklad dobré praxe.

Celkově lze konstatovat, že **zařízení aktivně podporuje začleňování dětí do běžné společnosti, umožňuje jim navazovat a udržovat vztahy s vrstevníky a využívat veřejné služby.**

3. Bydlení

3.1 Běžná domácnost

Standard

Děti žijí v prostředí, které připomíná běžnou domácnost, a to do té míry, v jaké to účel zařízení umožňuje.

Děti v zařízení pobývají v odděleních, která – přiměřeně typu zařízení – jsou samostatná a mají podobu běžné domácnosti.

Jak odpovídá principu normality, prostory domácnosti (oddělení) mají zóny určené pro spaní, hraní a studium, společné trávení času a stolování, přípravu stravy a hygienu.

Vybavení domácnosti podporuje děti v osvojování dovedností spojených s chodem domácnosti, zejména vaření, úklid, péče o osobní věci. Tím přispívá k rozvoji jejich samostatnosti.

Zjištění a hodnocení

Prostředí jednotlivých rodinných skupin většinou připomíná běžnou domácnost. Děti bydlí v bytech nebo rodinných domech, které mají obývací pokoj spojený s kuchyňským koutem, toaletu a koupelnu.

Pokoje dětí jsou vybavené lůžky, šatními skříněmi a psacími stoly s židlemi. Děti si je mohou vyzdobit podle svého individuálního vkusu a často v nich mají běžný nepořádek. Většina bydlí v pokojích po dvou, některé mají pokoj samostatný. Úložné prostory jsou dostatečné.

Domácnosti jsou vybaveny nádobím, běžnými kuchyňskými spotřebiči a pračkami, což dětem umožňuje osvojovat si dovednosti spojené s chodem domácnosti a rozvíjet samostatnost. V Horním Třešňovci k domácí atmosféře přispívá i klec s papouškem umístěná v obývacím pokoji (obrázek 1), v Žichlítku kočka.

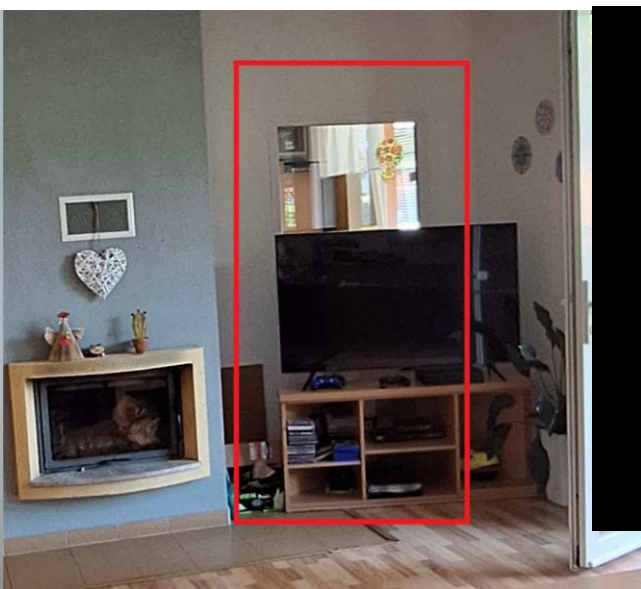

Obrázek 1 – obývací pokoj v Horním Třešňovci s papouškem

V některých lokalitách určité nedostatky přetrvávají. V Dolní Čermné působí prostředí rodinné skupiny č. 1 spíše ústavně – vstupuje se do ní přes návštěvní místnost, která se údajně téměř nevyužívá. Poté se prochází dlouhou chodbou, z níž jsou vstupy do jednotlivých pokojů dětí, koupelny a toalet a obývacího pokoje propojeného s kuchyní (obrázek 2). Součástí domácnosti je i izolační pokoj, který se již údajně nepoužívá, a místnost pro vychovatele, ze které je prosklený průzor do obývacího pokoje (obrázek 3).

Obrázek 2 – ústavní chodba v Dolní Čermné

Obrázek 3 – průzor za televizí

Také v bytě v Letohradě se nachází samostatná místnost pro personál. V Lanškrouně žije rodinná skupina v bytě umístěném v horním patře dvougeneračního domu, přičemž vstupní chodbu sdílí s majiteli bydlícími v přízemí. Děti tam mají k dispozici pouze jednu koupelnu a toaletu, které sdílejí i s vychovateli. Koupelnu lze zamknout jen na klíč, který drží vychovatelé, a toaletu není možné zamknout vůbec – děti proto používají provizorní zábranu (viz níže v této kapitole). Dveře do dětských pokojů mají navíc matné průzory. Tyto nedostatky narušují soukromí dětí a snižují kvalitu prostředí.

Celkově lze tedy říci, že většina domácností odpovídá principu normality a působí jako běžná domácnost a že v některých lokalitách přetrvávají ústavní prvky a problémy se zajištěním soukromí dětí.

Opatření:

- 2) Zajistit všem dětem prostředí, které připomíná běžnou domácnost (v rámci transformace).**

3.2 Přístupnost prostředí

Standard

Prostředí zařízení je přístupné pro všechny děti, včetně dětí s postižením, a umožňuje jim samostatný pohyb.

Zařízení zajišťuje dětem s postižením přístupné prostředí, které podporuje jejich samostatnost, orientaci i plnohodnotné zapojení do každodenního života. Prostředí je přizpůsobeno tak, aby ho mohly všechny děti využívat rovnocenně – bez ohledu na to, zda mají postižení a jakého je druhu.

Přístupnost prostředí se zajišťuje například tím, že děti mají bezbariérový přístup do všech prostor, které využívají. Vybavení (například umyvadla, stoly, vypínače či madla) je umístěno ve vhodné výšce a je snadno dosažitelné. Prostředí je dále upraveno tak, aby usnadňovalo orientaci, a to díky dostatečnému osvětlení a kontrastnímu značení.

Zařízení průběžně mapuje přístupnost prostředí a vyhodnocuje, zda odpovídá právním předpisům a potřebám dětí. Pokud zjistí, že přístupnosti prostředí zařízení brání určité překážky, aktivně a bez zbytečného odkladu přijme přiměřená opatření k jejich odstranění a zajistí dětem odpovídající podporu.

Veškeré stavební změny musejí přístupnost posilovat, nikoliv ji snižovat. I v průběhu úprav zařízení dbá na to, aby prostředí zůstalo plně přístupné pro děti s postižením.

Zjištění a hodnocení

Pracovníci zařízení uvedli, že v dětském domově dosud nepobývalo dítě na vozíku ani dítě s těžkým zrakovým postižením. To však neznamená, že v budoucnu nemůže být

dítě s takovým postižením do zařízení umístěno, a je proto nezbytné, aby bylo zařízení připraveno i na tuto možnost.

Přístupnost prostředí se přitom v jednotlivých lokalitách výrazně liší. V Letohradě se byt rodinné skupiny nachází v nejvyšším patře budovy bez výtahu, což dětem s pohybovým postižením znemožňuje přístup. Podle ředitelky je bezbariérové prostředí zajištěno v Horním Třešňovci a Žichlítku. Podle informací od personálu bylo bezbariérové prostředí také v jednom z domů v Dolní Čermné, odkud se skupina nedávno přestěhovala do Horního Třešňovce.

V Žichlítku se domácnost podle pozorování pracovníků Kanceláře skutečně jeví bez bariér – prostory jsou velké a toaleta je přizpůsobená pro člověka na vozíku. V Horním Třešňovci se naopak prostředí bezbariérově nejevilo, protože koupelna nebyla přizpůsobená.

Otázka přístupnosti navíc není soustavně řešena v transformačním plánu zařízení. Dostupné poznatky tedy nasvědčují tomu, že zařízení přístupnost systematicky nezohledňuje. Ačkoliv zatím chybí zkušenosti s umístěním dětí s postižením, nemůže to být důvodem k opomíjení mapování a vyhodnocování přístupnosti prostředí.

Proces transformace zařízení je sice již v pokročilé fázi a do určité míry je zařízení přístupné, avšak stále je možné na potřeby dětí s postižením pamatovat při nákupu či pronájmu dalších nemovitostí a při plánování stavebních úprav.

Opatření:

- 3) V rámci všech budoucích investic a úprav prostředí zajistit, aby stavební změny vždy posilovaly přístupnost a v prostředí zařízení mohly v případě potřeby pobývat i děti s postižením (průběžně).**

3.3 Zajištění soukromí

Standard

Děti mají vlastní klíč od pokoje a zařízení nebo znají vstupní kód, pokud to odpovídá jejich věku.

Zjištění a hodnocení

Zletilí klienti měli od cvičných bytů klíč, u jednoho z nich v hlavní budově zařízení však chyběl, protože ho údajně někdo z předchozích uživatelů ztratil. Některé dostatečně vyspělé děti měly klíč od bytu nebo domu transformovaných rodinných skupin.

Děti žijící na rodinných skupinách mohou požádat vychovatele o poskytnutí klíče od pokoje. Pokud jsou nějakou dobu mimo zařízení, personál jim pokoj může uzamknout, aby jim do něj nechodily ostatní děti v jejich nepřítomnosti.

K popsané praxi zařízení nemám výhrady. Žádám ho však, aby zajistilo všem zletilým klientům možnost si cvičný byt zamknout a mít klíč u sebe. Zařízení také žádám, aby dostatečně vyspělým dětem poskytlo klíč od jejich pokoje, a ony si ho tak mohly zamykat samy bez nutnosti žádat vychovatele.

Opatření:

- 4) Zajistit všem zletilým klientům klíč od cvičného bytu (bezodkladně).**
- 5) Umožnit dostatečně vyspělým dětem mít u sebe klíč od pokoje, aby si ho mohly samy zamykat (průběžně).**

Standard

Každé dítě má vlastní úložné prostory. Ke svým věcem má dítě přístup.

Dítě má k dispozici vhodné prostory pro bezpečné uložení osobních věcí, oblečení a obuvi, včetně přiměřeného uzamykatelného prostoru. Dítě má od uzamykatelného prostoru klíč, pokud to odpovídá jeho vyspělosti.

Zjištění a hodnocení

Děti mají šatní skříň, případně další nábytek k uložení svých věcí. Ne všechny děti však mají uzamykatelné skříňky přímo ve svých pokojích. Na jedné rodinné skupině mají možnost uložit si své cennosti do uzamykatelné skříňky na společné chodbě. Uzamykatelný prostor však slouží k soukromému uschování věcí dítěte, které jsou pro něj důležité. Proto by ho měly mít všechny děti přímo u sebe v pokoji, a to i v transformovaných domácnostech.

Stran uzamykatelných prostor tedy zařízení částečně nesplňuje předpokládaný standard.

Opatření:

- 6) Vybavit všechny pokoje uzamykatelnými skříňkami na cenné a oblíbené předměty každého dítěte (do 3 měsíců).**

Standard

Děti mají na toaletách a v prostorách pro osobní hygienu dostatek soukromí.

Zjištění a hodnocení

Na většině rodinných skupin se děti mohly zamknout v koupelně nebo na toaletě.

Na rodinné skupině v Žichlítku však koupelna ani toaleta nešla zamykat. Personál to popsal jako důsledek incidentu, kdy se malé děti zamkly v koupelně a nemohly odemknout. Do místnosti se musela malým okénkem zvenku dostat praktikantka

a pomoci jim. Obdobná situace se odehrála krátce před návštěvou na rodinné skupině v Letohradě, kde se dítěti G zlomil klíč v zámku. Situaci museli řešit hasiči.

Koupelnu v Lanškrouně lze zamknout jen na klíč, který drží vychovatelé, a toaletu není možné zamknout vůbec – děti proto používají provizorní zábranu.

Ačkoliv zařízení k přijetí popsaných opatření vedly konkrétní incidenty, domnívám se, že jejich opakování dá zabránit mírnějšími prostředky, které dětem zároveň zajistí potřebné soukromí během výkonu hygieny. Proto zařízení žádám, aby opatřilo všechny koupelny a toalety napříč rodinnými skupinami funkčními bezpečnostními zámky, které lze v případě potřeby odemknout zvenčí.

Opatření:

- 7) Vybavit koupelny a toalety na všech rodinných skupinách bezpečnostními zámky, které je v případě potřeby možné odemknout zvenčí (do 3 měsíců).**

4. Podmínky pro dobrou práci personálu

4.1 Dostatek personálu

Standard

V zařízení pracuje dostatek personálu. Jeho odbornost vychází z potřeb dětí. Zejména v zařízení, kde děti žijí dlouhodobě, o ně pečuje personál vyváženého složení.

Zjištění a hodnocení

Ředitelka popsala, že na jednu rodinnou skupinu připadá asi 5,5 pracovních úvazků. Jde o dva denní vychovatele, dva noční asistenty, kteří se střídají ve směnách, a vychovatele „střídače“ (denní a noční). Tým kmenových vychovatelů jednotlivých rodinných skupin je genderově vyrovnaný, protože se v péči o děti střídají rovnoměrně muži i ženy. Zařízení má podle ředitelky k dispozici etopeda na 0,5 úvazku, kterého pro potřeby dětí financuje Pardubický kraj jakožto zřizovatel zařízení. Sociální práci zabezpečují dvě sociální pracovnice.

Další odbornou péči zařízení zajišťuje dětem externě. Dojíždějí například do Institutu dětské terapie V. Zařízení aktivně spolupracuje také se Střediskem výchovné péče W. Děti pravidelně navštěvují také dobrovolníci z různých organizací (X, Y atd.).

Cením si toho, že se vedení zařízení daří zaměstnávat muže i ženy na pozicích denních vychovatelů ve vyváženém složení. Ze své praxe mám povědomí o tom, že to ve školských zařízeních není samozřejmostí, proto popsaný stav mám za dobrou praxi. Stejně tak pozitivně hodnotím i množství personálu, které připadá na jednu rodinnou skupinu.

4.2 Odbornost personálu

Standard

Zařízení vytváří personálu takové podmínky, aby mohl k dětem přistupovat profesionálně.

Zařízení dbá o to, aby se personál cítil v zařízení bezpečně. Umožňuje personálu pocit ohrožení sdělit, a to i anonymně. Pokud je to zapotřebí, zajistí zařízení personálu možnost přivolat si pomoc a školení v deeskalčních postupech odpovídajících tomu, jaké děti v zařízení pobývají.

Zjištění a hodnocení

Několik členů personálu si doplňuje základní potřebnou kvalifikaci prostřednictvím dalšího studia. Jeden člen personálu prošel psychoterapeutickým výcvikem. Zařízení poskytuje personálu příležitosti pro další vzdělávání, v poslední době před návštěvou se vychovatelé školili v oblasti terapeutického rodičovství/vychovatelství, poruch chování nebo na témata týkající se sexuality. V minulosti zařízení oslovilo externího odborníka pro nastavení vhodné podpory u dítěte s poruchou autistického spektra v oblasti sexuality. Obdobně zařízení postupuje v případě jiných náročných situací, kde potřebuje pohled odborníků (viz například [kapitolu 9](#)).

Ředitelka poukázala na systémový nedostatek v aktuálním nastavení odborného vzdělávání vychovatelů, ať už na vyšších odborných školách nebo vysokých školách. Podle ní není uzpůsobeno potřebám školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Někteří pracovníci v rozhovoru uvedli, že mají někdy během služeb obavy z toho, co by se mohlo stát. Zejména během nočních směn, když je na rodinné skupině pouze jeden noční vychovatel. Některé děti totiž mají problémy s agresivitou a pracovníci by mohli mít potíže zvládnout náročné situace.

Někteří pracovníci v minulosti prošli školením na deeskalaci konfliktů. V nedávné době před návštěvou vedení zařízení zjišťovalo, o jaká školení a další vzdělávání by zaměstnanci měli zájem. Poukazovali hlavně na setkání k poruchám chování s terapeutem Z,²¹ který je již školil. Zařízení na takové školení nyní chybí finanční prostředky.

V případě výskytu opakované agrese a náročných situací vedení zařízení nabízí jednotlivým vychovatelům zvýšenou podporu (např. ve formě posílení služby během víkendové služby), případně možnost přechodu na jinou rodinnou skupinu.

21 [web stránka] xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Je zřejmé, že si personál zvyšuje i prohlubuje kvalifikaci, aby mohl k dětem přistupovat profesionálně. Vzhledem ke zjištění, která více rozebírám zejména [v kapitole 6](#) a [9](#), a výše pojmenovaným obavám některých pracovníků se domnívám, že by se zařízení mělo více zaměřit na oblast zvládání agrese u dětí. **Žádám, aby zajistilo všem zaměstnancům školení v deeskalačních postupech a ve fyzické intervenci a pravidelně je aktualizovalo. Současně by zařízení mělo jednotlivé postupy zachytit v metodickém materiálu, který by byl oporou nejenom stávajících zaměstnanců, ale i těch nově nastupujících. Opatření k těmto krokům formuluji v [kapitole 6](#), která se zabývá přístupem personálu k dětem.**

4.3 Spolupráce a předávání informací

Standard

Personál spolupracuje, předává si informace a respektuje odbornost jiných profesí.

Zjištění a hodnocení

Vychovatelé a další členové personálu si předávají informace jak osobně při výměnách služeb, tak skrze záznamy v elektronickém evidenčním systému Evix. Využívají k tomu i e-mailovou korespondenci, skupinové konverzace v aplikaci WhatsApp, Messenger. Scházejí se na pravidelných měsíčních „rodinkových“ poradách, kterých se účastní denní i noční vychovatelé dané rodinné skupiny (včetně střídačů), sociální pracovníce a vedení zařízení. Projednávají na nich specifika jednotlivých dětí i záležitosti celé rodinné skupiny. Jednou za tři měsíce probíhá pedagogická rada, kde se setkají všichni zaměstnanci zařízení. Dříve v zařízení údajně probíhala také pravidelná setkání zaměstnanců s etopedem, k těm má nyní docházet již pouze výjimečně na vyžádání konkrétních členů personálu.

Personál tedy spolupracuje napříč odbornostmi a pravidelně a v celém týmu si předává informace.

4.4 Dobré vztahy

Standard

Zařízení vytváří podmínky pro dobré vztahy a dobrou atmosféru v zařízení.

Zařízení umožňuje personálu hledat řešení obtížných situací, a to prostřednictvím pravidelných porad a supervizí, případně k hledání řešení přizve externího odborníka.

Zařízení se aktivně zajímá o spokojenost personálu a dětí. Personál i děti mohou svou nespokojenost projevit i anonymně.

Zjištění a hodnocení

Personál se schází na pravidelných poradách, kde řeší například názorové rozpory ve výchovných přístupech a postupech. Supervize v době návštěvy pracovníků Kanceláře v zařízení neprobíhala. Jednak se nedaří najít kvalitního supervizora, jednak na jeho zajištění chybí potřebné finanční prostředky v souvislosti s velkými výdaji spojenými s probíhající transformací zařízení. Dotázaní pracovníci se shodovali na tom, že by se v případě potřeby obrátili na vedení zařízení, a byli přesvědčeni, že by jim zajistilo individuální podporu. Vedení zařízení pracovníkům takovou podporu nabízí a snaží se je podporovat v otevřené komunikaci.

Část dětí vnímala, že mezi některými nočními pracovníky na rodinných skupinách v Dolní Čermné nepanovaly dobré vztahy. Děti však neměly pocit, že by je dospělí do svých konfliktů vtahovali.

Někteří pracovníci v transformovaných domácnostech poukazovali na to, že zde nemají uzamykatelnou skříňku na svoje osobní věci, což jim nevyhovovalo. Ředitelka měla za to, že zaměstnanci tento prostor pro uložení svých věcí na všech rodinných skupinách mají. Doporučuji proto reálné podmínky ověřit a případně je napravit.

Vedení zařízení mělo o dění na jednotlivých rodinných skupinách i jejich obyvatelích dobrý přehled a bylo s nimi v pravidelném kontaktu. Pro případné stížnosti mělo zařízení zřízenou schránku důvěry v prostředí zázemí managementu v Dolní Čermné a e-mailovou schránku určenou k podávání podnětů.²²

Ačkoliv důvodům pro aktuální upuštění od pravidelných supervizí rozumím, doporučuji zařízení jejich opětovné zařazení, zejména vzhledem k níže popsaným zjištěním (viz [kapitulu 6](#)), ale i k neshodám nočního personálu. O spokojenost personálu i dětí se však vedení aktivně zajímá.

5. Vztahy mezi personálem a dětmi

Standard

Děti ví, kdo o ně pečuje a na koho se mohou s čím obracet.

Zařízení usiluje o to, aby i vedoucí pracovníci zařízení byli dětem dostupní.

Zjištění a hodnocení

O děti pečuje stálý okruh pracovníků; ty díky tomu vědí, na koho se mohou obrátit, pokud něco potřebují řešit.

²² Viz „Vnitřní směrnice k postupu při vyřizování stížností, aneb jak si mohu stěžovat?“.

Vedení zařízení (ředitelka a vedoucí vychovatelka) je s dětmi napříč rodinnými skupinami v pravidelném kontaktu. Podle ředitelky se zaměřují zejména na rodinné skupiny, kde aktuálně není ideální personální zajištění péče o děti. V době návštěvy šlo o rodinnou skupinu v Letohradě a v Lanškrouně. Ředitelka i vedoucí vychovatelka si proto plnily přímou pedagogickou činnost hlavně v těchto domácnostech. Se staršími dětmi jsou v kontaktu skrze aplikaci WhatsApp a vídají se s nimi také v rámci společných akcí. Ředitelka uvedla, že se na každou rodinnou skupinu dostane alespoň jednou za měsíc. Vedoucí vychovatelka je mezi dětmi na rodinných skupinách přítomna častěji.

K praxi zařízení nemám výhrady. Vedení zařízení je dětem dostupné.

Standard

Okruh pracovníků pečujících o dítě je co nejužší a stabilní.

Zjištění a hodnocení

O děti pečuje stálý okruh pracovníků, jen občas dochází k výměnám vychovatelů na rodinných skupinách, např. pokud spolupráce mezi kmenovou dvojicí nefunguje ideálně nebo pokud se to jeví jako vhodnější vzhledem k potřebám dětí. Ředitelka cítí, že děti nesou nepravidelnost a střídání vychovatelů nelibě. Uvědomuje si silné a slabé stránky jednotlivých členů personálu a v této souvislosti jim předává pravidelnou zpětnou vazbu.

Ředitelka mluvila otevřeně o tom, že se delší dobu nedaří dobře vyvážit dvojici kmenových vychovatelů v jedné rodinné skupině. Její děti vyžadují specifickou péči a vychovatelé se ve skupině častěji střídají. Např. v návaznosti na incident mezi dětmi v závěru roku 2024 (viz [kapitulu 7.2](#)) jedna z tamních vychovatelek odešla. Situaci v rodinné skupině ředitelka pravidelně monitoruje a snaží se o její stabilizaci.

Zvýšenou citlivost v případě střídání vychovatelů potvrdily i rozhovory s některými dětmi. Děti popsaly, že se dvě rodinné skupiny, které v době návštěvy sídlily v Dolní Čermné, příležitostně na víkend spojovaly, pokud řada zde žijících dětí odjela například na dovolenku. O děti ve spojené rodinné skupině pak pečoval vychovatel, kterého děti neznaly natolik dobře jako své kmenové vychovatele. Z rozhovorů s ostatními dětmi a personálem však vyplynulo, že nejde o plošně uplatňovanou praxi.

Naopak jiné rodinné skupiny žijící v transformovaných bytech se neslučují. Stává se proto, že děti mají možnost být se svým kmenovým vychovatelem i jeden na jednoho a užít si spolu delší individuální čas, který pozitivně přispívá k prohlubování jejich vzájemného vztahu. To považuji za příklad dobré praxe. Připouštím, že spojování rodinných skupin může být vhodným řešením například z důvodu nemoci vychovatele či jeho náhlého výpadku. V ostatních situacích však zařízení doporučuji postupovat jako v transformovaných domácnostech.

Až na popsanou výjimku týkající se občasného víkendového slučování skupin jsem nabyl dojmu, že o děti pečuje stabilní a úzký okruh pracovníků.

Standard

Každé dítě má klíčového pracovníka. Dítě se může vyjádřit k jeho výběru.

Zjištění a hodnocení

V zařízení funguje systém klíčových pracovníků. Na každého vychovatele připadají přibližně tři děti, pro které tuto funkci plní. Klíčový pracovník zpracovává PROD, doprovází ho k lékařům, zajišťuje, aby mělo dostatek oblečení apod.

Zařízení naplňuje předpokládaný standard.

6. Přístup personálu k dětem

6.1 Fyzické trestání

Standard

Personál děti neponižuje a neuráží. Nedopouští se vůči nim sexuálního obtěžování a ani fyzického či psychického násilí.

Nepřípustné je i jakékoliv zesměšňování, urážení, nadávání, zastrašování, fyzické trestání, podrobování nepřiměřené fyzické aktivitě a další obdobné zacházení.

Zařízení má pravidla a poskytuje personálu potřebné školení pro citlivé činnosti, jakými jsou například ošetřování, fyzický kontakt s dítětem, práce s dítětem s náročným chováním, práce s agresí dítěte. Personál má vstupní i průběžné vzdělávání v technikách deeskalace. Náročné situace ve službě jsou předmětem průběžných porad a sdílení, aby se personál zlepšoval a podporoval v profesionálním přístupu.

Zjištění a hodnocení

Jak jsem již popsal v [kapitole 1.1.1](#), v zařízení žije několik dětí s náročnými potřebami. Personál se proto potýká se zvýšeným výskytem rizikového a agresivního chování dětí, což klade vysoké nároky na jeho profesionalitu a odbornost. Zaměstnanci popsali, že v případě rozvinutí konfliktu se dítě v afektu snaží od ostatních a dát mu prostor na zklidnění; pokud situace nadále graduje, používají úchopy v podobě objetí dítěte nebo pevného držení tak, aby neublížilo sobě nebo ostatním.

Pracovníci Kanceláře se setkali s tvrzením, že vychovatel J je na děti v [zařízení] xxxxxxxxxxxx přísný a má je „fackovat“, přičemž k tomu má docházet opakovaně. Děti proto zmiňovaly, že daného vychovatele nemají rády a na čas s ním se netěší. Popsaly, že pokud je s nimi na skupině ještě další dospělý, vychovatel J se chová jinak, než když je s nimi sám. Nikomu z personálu ani z vedení se o tom nesvěřily, protože měly za to,

že by to k ničemu nebylo. Pracovníci Kanceláře s dětmi probrali závažnost daných sdělení a sdělili jim, že o nich budou muset informovat ředitelku zařízení. S tím děti souhlasily.

Jedno z dětí v rozhovoru s pracovníkem Kanceláře sdělilo, že ho někdy, když zlobí, vychovatel K udeří dlaní do obličeje. Současně však uvedlo, že to vychovatel K dělá jen ve chvílích, kdy už v emocích neví, jak jeho chování zvládnout a že má vychovatele K rádo.

Pracovníci Kanceláře vnímali po svém příchodu na rodinnou skupinu v [zařízení] xxxxxxxxxxxx negativní atmosféru. Děti byly viditelně zaražené, ačkoliv o naší návštěvě měly vědět od personálu. Z rozhovorů s dětmi vyšlo najevo, že jim sice nikdo z vychovatelů neublíží, ale vychovatel L jim v konfliktních situacích rukou naznačuje, že je udeří. Nikdy to však reálně neudělal.

Ředitelku jsme o našich zjištěních týkajících se fyzických trestů na místě informovali a vyzvali ji, aby je prověřila a informovala nás o opatřeních, která v návaznosti na ně přijala.

Vyjádření ředitelky během návštěvy

Ředitelka popsala **vychovatele J** jako přísnějšího vychovatele, který je sportovní typ a děti ve sportovních aktivitách také podporuje. Ví, že například po dětech chce, aby „klikovaly“, když mluví vulgárně. Současně kliky provádí spolu s dětmi. Ředitelka je přesvědčena, že vychovatel děti fyzicky netrestá (ve smyslu bití). K ukládání fyzicky náročných cvičení podle ní záleží, v jaké atmosféře ho vychovatel J po dětech vyžaduje. Poukázala na to, že je možné, že si vychovatel J odnesl ze svého rodinného prostředí představu, že je ukládání fyzicky náročných cvičení běžnou součástí výchovy. Nastínila, že je s jeho prací spokojená a nechtěla by o něj přijít.

Negativní pocity dětí z vychovatele J si spojovala také s celkovou situací rodinné skupiny v [zařízení] xxxxxxxxxxxx, kam přišlo dítě C, u něhož se v 10 letech projevovala závislost na tabáku. Vychovatel J se tuto situaci snažil aktivně řešit a vytvořit pro děti bezpečné prostředí bez cigaret, ty však braly jeho jednotlivé kroky směřující k danému cíli velice úkorně (o tom více [v kapitole 9.1](#)). Pokud by se však zjištění pracovníků Kanceláře potvrdila, vychovateli J by jeho jednání vytkla a poučila ho o jeho nepřipustnosti. Současně by mu nabídla odbornou podporu.

Ředitelka přislíbila, že nepřipustnost používání fyzických trestů projedná také s **vychovatelem K**. Přiznala, že i pro ni jsou situace s dítětem A (podrobněji popsán v [kapitole 9.2](#)) někdy velmi náročné, kdy s ním musí v reakci na jeho chování např. zatřást, protože slovní usměrnění v takové chvíli již nestačí. S vychovatelem K často umístění dítěte A do zařízení projednává. Podle vychovatele by zde vzhledem k náročnosti potřeb (a tudíž péče o něj) dítě vůbec nemělo být. Ředitelka by si však

přála dát dítěti A šanci na stálý domov a zároveň udržet vychovatele K jako člena personálu.

O **vychovateli L** ředitelka zmínila, že někdy vůči dětem nevlídně a prudce slovně zareaguje nebo se na ně oboří. V době návštěvy byl rozladěný z toho, že mu dítě F mělo ukrást telefon a svým jednáním rozladit atmosféru v celé rodinné skupině. Dítě F se krátce před návštěvou stěhovalo z hlavní budovy do transformované domácnosti a vychovateli L se podle ředitelky nelíbilo, že tam má mimo dosah dalších vychovatelů pečovat o děti s náročnými potřebami.

Co se týče podpory vychovatelů v náročných situacích, ředitelka zmínila, že pokud si někdo z personálu potřebuje odpočinout, někdo z kolegů ho zastoupí, případně si vymění službu. Na rodinné skupině, kde žije dítě A, nabízí vychovatelům zvýšenou pomoc, kdy mohou během některých víkendů sloužit ve dvojici. Vedoucí pracovníci tráví s některými dětmi (např. s dítětem A) čas také individuálně, aby ulehčili jak vychovatelům, tak dětem na jednotlivých rodinných skupinách.

Vyjádření ředitelky po ukončení návštěvy

Ředitelka pracovníkům Kanceláře během videohovoru sdělila, že jednotlivé rodinné skupiny navštívila a nabyla dojmu, že na nich panuje dobrá atmosféra. Neměla pocit, že by mezi vychovateli a dětmi něco nefungovalo.

Vychovatel K podle ředitelky přiznal, že „facky“ vůči dítěti A v minulosti použil. Mělo jít ale o mimořádné situace, navíc v začátku jejich soužití. Dle ředitelky šlo o opravdu náročné období. Znovu zdůraznila, že je dítě A velmi obtížné (viz [kapitolu 9.2](#)), dochází u něj k výbuchům vzteku. V takové chvíli ho vychovatel musí uchopit a odnést do pokoje. Dítě A přitom plive na něj i na ostatní děti. V návaznosti na to si ředitelka o celé záležitosti s vychovatelem K znovu promluvila a poučila ho o tom, že se fyzické trestání dětí je nepřipustné.

Vychovatel J odmítl v individuálním rozhovoru s ředitelkou, že by bil dítě C, zatímco připustil, že dítěti S „facku“ skutečně dal. Ve vypjaté situaci ho chytil za čelist a uhodil je. Došlo k tomu poté, co dítě (8 let) vylezlo se zapalovačem na střešinu domu a kouřilo tam. Vychovatel J ho odtamtud musel vytáhnout a už nevěděl, co si počít, protože šlo o velmi nebezpečnou situaci.

Podle ředitelky bylo dítě S na rodinné skupině, kde byla vypjatá atmosféra způsobená závislostí na tabáku dítěte C (podrobněji v [kapitole 9.1](#)), velmi nešťastné. Proto ho plánovala přemístit na jinou rodinnou skupinu, kde by sdílelo pokoj s vrstevníkem a nebylo ohrožováno kouřením. Domnívala se, že dítěti S by více seděl i tamější kmenový vychovatel. Stejně tak mělo do cca tří měsíců po návštěvě dojít k přemístění dítěte C na jinou rodinnou skupinu.

Ředitelka zdůraznila, že považuje za důležité mezilidské vztahy ošetřit, proto v případě vychovatele J a dítěte S zařídí terapii. Oba by měli absolvovat nejprve individuální terapii, a pokud by to bylo možné, následovala by ji jejich společná terapie.

Hodnocení

Situace, ve kterých vychovatelé přistoupí k použití síly vůči dětem, je třeba důsledně rozlišovat. Zatímco použití síly vůči dítěti **za účelem jeho ochrany** (příp. jeho okolí) je za určitých okolností přípustné,²³ **u fyzického trestání** je tomu naopak.²⁴ Fyzické trestání dětí ve školském zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy se považuje za **ponižující zacházení**.²⁵ Zařízení má činit všechna potřebná opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním během doby, kdy jsou v jejich péči.²⁶ **Je proto nezbytné fyzické trestání dětí jednoznačně odmítnout a nadále považovat za absolutně nepřijatelné.**²⁷

Uvědomuji si, že práce v zařízení je vzhledem ke složení rodinných skupin náročná a mnohdy stresující. Může vést k profesnímu vyčerpání a frustraci, v krajním případě i syndromu vyhoření. Tyto stavy se poté mohou projevovat neprofesionální péčí či nevhodným přístupem zaměstnanců k dětem.

Podle poznatků z návštěvy prakticky všechny zaznamenané incidenty vyplývaly z **určité bezmoci pracovníků zařízení**. Ta může být spojena s vyšším výskytem vypjatých a náročných situací, které přináší práce s umístěnými dětmi. Množství, rozsah a rozmanitost specifických potřeb těchto dětí mnohdy neodpovídá cílové skupině zařízení typu dětského domova (viz [kapitolu 1.1.1](#)).

Transformované rodinné skupiny zařízení jsou oproti běžným dětským domovům sice kapacitně menší, žije v nich „pouze“ pět až šest dětí. Ve srovnání se zatím

23 Půjde především o případy nutné obrany dle § 25 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; § 29 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, popř. v některých situacích svépomoci podle § 14 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Na zařízení se také vztahuje pozitivní závazek státu přijmout všechna rozumná opatření k ochraně dítěte před zásahem do fyzické a psychické integrity a špatným zacházením. Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 2. 2018, *V. C. proti Itálii*, č. 54227/14, § 89–90, hudoc.echr.coe.int, [česká anotace](#). Dále srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 7. 2012, *Đorđević proti Chorvatsku*, č. 41526/10, § 138–139, hudoc.echr.coe.int, [česká anotace](#).

24 Viz § 884 odst. 2 občanského zákoníku. Všechny tělesné tresty použité proti dítěti představují nepřiměřený výchovný prostředek ve smyslu § 59 odst. 1 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, neboť zasahují do lidské důstojnosti. Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2025, čj. 21 Ads 76/2025-29, nss.soud.cz

25 Podle článku 3 Evropské úmluvy o lidských právech.

26 Podle článku 19 Úmluvy o právech dítěte, vyhlášená pod č. 104/1991 Sb.

27 Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 9. 2015, *Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, hudoc.echr.coe.int, [česká anotace](#) nebo rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3. 10. 2017, *D. M. D. proti Rumunsku*, č. 23022/13, hudoc.echr.coe.int, [česká anotace](#).

netransformovanými dětskými domovy si však vychovatelé nemohou ve vypjatých chvílích pomoci navzájem.

Zdůrazňuji však, že je povinností vedení zařízení zajistit, aby v kontextu náročné péče a neustálého tlaku na personál přístup k dětem nesklouzl k dehumanizaci či zneužití moci. Zmíněné okolnosti (jako jsou náročné potřeby některých dětí) nemohou omluvit možné používání fyzických trestů, neboť k fyzickému trestání dětí v zařízení nesmí docházet. Naznačují však jejich možné příčiny, na jejichž odstranění je potřeba pracovat.

Velmi si cením přístupu ředitelky ke zjištění pracovníků Kanceláře a opatření, které v návaznosti na ně provedla. Vážím si toho, že se snaží pracovat se vztahy jednotlivých pracovníků a dotčených dětí a terapeuticky je ošetřit. S tímto způsobem řešení se během návštěv dětských zařízení běžně nesetkávám. Zároveň považuji za důležité, aby zařízení zpracovalo pravidla a postupy pro zvládání nežádoucího a agresivního jednání dítěte za účelem prevence špatného zacházení a zabránění vzniku obdobných incidentů v budoucnu. Pokud k takovému incidentu dojde, zařízení by jeho průběh a řešení mělo zaznamenat.

Pedagogičtí pracovníci by se v rámci dalšího vzdělávání měli soustředit na deeskalační techniky a postupy práce s agresí (včetně šetrných úchopů) a jiným náročným chováním dětí, na verbální i neverbální komunikaci, porozumění vztahům a školení na krizovou intervenci. Dané oblasti vzdělávání mohou přispět k prevenci kolizních situací, posílit schopnosti personálu předvídat reakce dětí na jednotlivé podněty a dobře situace vyhodnocovat.

Opatření:

- 8) Zpracovat pravidla a postupy pro zvládání náročného chování dítěte (do 6 měsíců).**
- 9) Zaznamenávat jednotlivé incidenty včetně způsobu jejich řešení (bezodkladně).**
- 10) Zajistit další vzdělávání všech pedagogických pracovníků v deeskalačních technikách a zvládání náročného chování dětí, komunikaci, porozumění vztahům a krizové intervenci (průběžně).**

6.2 Role vedoucích pracovníků

Standard

Vedoucí pracovníci netolerují neprofesionální chování pracovníků k dětem.

Vedoucí pracovníci jsou dostatečně přítomni poskytování služby, zajišťují potřebnou kontrolu a jsou dětem i pracovníkům dostupní.

Zjištění a hodnocení

Ředitelka i vedoucí vychovatelka se pohybují mezi dětmi pravidelně, a to ať už skrze služby na jednotlivých rodinných skupinách nebo individuálně trávený čas s dětmi (např. návštěvou cukrárny), případně na společných akcích. Děti i členové personálu se mohou na vedení zařízení kdykoliv obrátit.

V případě, že se vedení zařízení dozví o nevhodném chování pracovníků k dětem nebo o problémech mezi zaměstnanci, neprodleně se jimi zabývá a situaci vyhodnocuje podle konkrétních okolností. Zařízení zažilo například odborné selhání dvou vychovatelů, kteří byli v pracovní době pod vlivem návykových látek, o čemž ředitelku informovaly děti. Ta z toho vyvodila pracovní právní důsledky a tito zaměstnanci v zařízení již nepůsobí. Ředitelka se obecně snaží o osvětu mezi členy personálu, aby se nebáli přiznat, že něco nezvládají nebo že se děje něco špatného, a dává jim k tomu prostor. Podporuje pracovníky v přijímání chyb a v rozvoji jejich odborných kapacit.

K praxi zařízení nemám výhrady, naopak si snah ředitelky v této oblasti vážím.

7. Vztahy mezi dětmi

Standard

Zařízení předchází tomu, aby mezi dětmi docházelo k násilí, nevhodnému chování nebo šikaně.

Dítě není v zařízení vystaveno ubližování, ponižování, obtěžování, násilí, vyčleňování ani šikaně ze strany jiných dětí. Zařízení přijímá opatření k předcházení takovému zacházení, včasnému zjištění a správné reakci na ně. Tato témata jsou předmětem interních pravidel a vzdělávání personálu.

Zjištění a hodnocení

7.1 Konflikty mezi dětmi

Kvalita vztahů mezi dětmi v jednotlivých domácnostech se liší v závislosti na charakteru a potřebách jejich jednotlivých členů. Zařízení mapuje jednotlivé konflikty mezi dětmi a pravidelně je zaznamenává do Evixu. Mezi dětmi nejčastěji docházelo k běžným rozepřím, které s nimi personál řešil v zárodku konfliktu domluvou, aby mohly skončit smírně. Mezi některými dětmi byly však v průběhu času vztahy značně problematické a měly negativní dopad na fungování celé rodinné skupiny.

Dokladem takové situace mohou být až nenávistné vztahy mezi dětmi A a E, které dříve žily ve stejné domácnosti, kde mezi nimi vznikaly neustálé slovní i fyzické konflikty, které zahrnovaly také incidenty s noži (více viz [kapitulu 9.2](#)). Psychiatricka, kterou děti navštěvovaly, proto doporučila jejich rozdělení do jiných rodinných skupin. Její doporučení zařízení vyslyšelo. Následovalo období, kdy dítě E pobývalo na dlouhodobé dovolence u rodiče, která měla vést k jeho návratu do rodinného prostředí. K tomu však nedošlo a dítě E se muselo vrátit do zařízení. Nevrátilo se však do původní rodinné

skupiny, protože zde žijící menší děti se ho kvůli jeho agresivitě bály. Jeho chování se v zařízení nedařilo stabilizovat, proto soud rozhodl o jeho přemístění do výchovného ústavu. Do jeho odchodu ze zařízení proto dítě E dočasně bydlelo v samostatném bytě spolu se zletilým klientem.

K častějším konfliktům dochází také mezi dětmi M a N, kdy jedno druhé provokuje. Pokud dojde k vyostření hádky, personál zasáhne, aby si mezi sebou neublížily, chytí dítě N a pošle dítě M jinam.

Z rozhovoru s personálem vyplynulo, že někoho z dětí na rodinné skupině v Lanškrouně mělo šikanovat dítě F. V době návštěvy dítě F již bylo zařazeno do jiné rodinné skupiny a rozhodovalo se o jeho přemístění do dětského domova se školou. Pracovníci Kanceláře s ním hovořit nemohli, neboť v době návštěvy v zařízení nebylo.

Z rozhovorů s dětmi jinak vyplynulo, že pokud si některé děti spolu na rodinné skupině nesusdají nebo pokud se mezi nimi vyskytne případ šikany, zařízení jejímu iniciátorovi věnuje zvýšenou pozornost, komplexně s tématem pracuje a případně dítě přesune na jinou rodinnou skupinu. K šikaně však v zařízení podle rozhovorů s dětmi i personálem dochází ojediněle.

Dítě A začalo v průběhu pobytu v zařízení trpět enurézou, za což bylo terčem posměchu některých dětí. Zaměstnanci zařízení ujistili v rozhovoru pracovníky Kanceláře o tom, že s nimi nepřipustnost daného chování probírali, aby se už neopakovalo.

Zařízení se tedy vztahy mezi dětmi a případným výskytem patologie mezi nimi aktivně zabývá. K jeho postupům nemám výhrady.

7.2 Sexualizované chování mezi dětmi

Z rozhovorů s personálem i ze zápisů v Evixu vyplývá, že se zařízení potýká s problematikou sexualizovaného chování mezi dětmi.

V listopadu 2024 došlo mezi dětmi G, S a P (příčemž děti S a P [popis situace] xxxxxxxxxx) k situaci, kdy byly společně v pokoji a dítě G navádělo děti S a P, aby [popis situace] xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx. Dítě G se o tom následně zmínilo jiným dětem, od nichž se o tom dozvěděl personál. Ředitelka o incidentu informovala dozorovou státní zástupkyni, která ho vyhodnotila jako mimořádnou situaci, kterou ohlásila orgánům činným v trestním řízení. Policie věc odložila s konstatováním, že mezi dětmi šlo o pouhou dětskou hru. Zařízení následně navázalo spolupráci s organizací AA, která mu ohledně sexuality dětí poskytuje metodickou podporu a spolu s pracovníky vybraných školských zařízení pro výkon ústavní výchovy připravuje doporučený postup v těchto situacích.

Informace o častém organizování hry na „rodinu“ u dětí S a P vychovatelé zaznamenali již v roce 2021. Jak vyplynulo ze záznamu o podání vysvětlení, dítě S bylo mimo jiné

svědkem sexuálních aktivit mezi rodiči, které v něm i nadále rezonují. Svědčí o tom zápis v Evixu ze dne 20. dubna 2025: „*Děti S a M ([popis situace] xxxxxxxxxxxxxx) si hráli na trampolíně. Slyšela jsem smích, později křik. Dítě M za mnou přiběhlo, že mu dítě S [popis situace] xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx. Dítě S se bránilo, že mu to dítě M dělalo také. Podle pachu jsem dítě S poslala do pokoje. Od dítěte M jsem vyslechla jeho verzi. V pokoji jsme se o tom dlouho bavili, chtěla jsem vědět, jak to dítě S vůbec napadlo, kde to vidělo, jak na toto přišlo. Řeklo, že je to naučilo dítě O. Dítě M mu přitakalo. Opět jsem jim vysvětlovala nedotknutelnost jejich těla, přešli jsme i na kouření, alkohol. Nevím, jestli naše povídání padlo na úrodnou půdu. Poučení pro mě. Nenechávat dítě S s kýmkoliv bez dozoru. Stále ho sledovat očima.*“

Oceňuji, že se zařízení po sexuálním incidentu obrátilo na příslušné orgány a snaží se zajistit personálu odbornou podporu v daných otázkách. **Mám za to, že by mělo poskytnout individuální odbornou péči zaměřenou na danou problematiku i dětem figurujícím v popsáných incidentech a dětem, u nichž opakovaně dochází k nežádoucím sexuálním projevům.**

Opatření:

- 11) Zajistit sourozenecké skupině H odbornou péči zaměřenou na nežádoucí sexuální projevy (průběžně).**

8. Bezpečné prostředí

Standard

Zařízení vytváří bezpečné prostředí. Nesmí při tom ale nepřiměřeně zasahovat do práv dětí.

Zjištění a hodnocení

Personál popsal, že pokud má rodinná skupina naplánovaný program, který představuje pro některé děti riziko, doprovází ji namísto jednoho vychovatele dva. Vychovatel navíc se tak může individuálně věnovat dítěti/dětem, které potřebují další podporu.

Pracovníci Kanceláře zavítali během návštěvy zařízení i na rodinnou skupinu v Lanškrouně. Po zazvonění se z okna prvního patra rodinného domu vyklonily děti, aby viděly, kdo přichází, a po představení pracovníků Kanceláře jim bez dalšího přišly otevřít. Vychovatel v tu chvíli nebyl doma.

Ředitelka uvedla, že potřebnou úroveň dohledu nad dětmi vyhodnocují vždy podle individuálních potřeb a rizik u jednotlivých dětí a berou v potaz i momentální atmosféru na rodinné skupině. Na příkladu jedné rodinné skupiny uvedla, že dítě P může zůstat doma samo i kamkoliv bez doprovodu jet, zatímco dítě A by vzala např.

na nákup s sebou, dítě D by mohlo po kratší dobu počkat samo v bytě. Vždy však záleží na konkrétních okolnostech. Na ostatních skupinách podle ní platí obdobná pravidla.

Úkolem personálu je mimo jiné vykonávat nad dětmi náležitý dohled.²⁸ Ke stanovení míry náležitého dohledu je však třeba přistupovat uvážlivě a hledat správnou rovnováhu mezi intenzitou dohledu a svobodou dětí. Odpovědnost osoby vykonávající dohled nad dítětem přitom nelze vnímat jako absolutní. Za normálních okolností personál nemůže náležitý dohled vykonávat stále, nepřetržitě a bezprostředně, tzv. na každém kroku.²⁹ Při péči o děti si klademe za cíl zajistit jejich řádný všestranný vývoj jak tělesný, tak citový, rozumový a mravní, a tím mimo jiné zajistit, že po dosažení svéprávnosti budou samy schopny rozhodovat o svém životě a nést následky svého jednání. Pokud personál vede děti k samostatnosti, tak je nejlépe chrání před nebezpečím.³⁰

Oceňuji, že zařízení nechává děti samotné doma, a to poté, co si individuálně vyhodnotí, že pobyt v domácnosti bez dozoru pro ně nepředstavuje nepřiměřené riziko a děti jsou k němu dostatečně vyspělé a samostatné.³¹ Považuji to za žádoucí, protože daný postup přispívá k osamostatňování jednotlivých dětí a umožňuje jim navíc mít chvíli soukromí a klid. Zároveň pokládám za důležité, aby personál s dětmi předcházel nebezpečí úrazu nebo vstupu nepovolaných třetích osob do domácnosti a za tímto účelem děti průběžně poučoval a přijímal přiměřená opatření.

Standard

Zařízení zajišťuje bezpečí především vlastním personálem. Pomoc bezpečnostních složek využívá nebo žádá, jen když je to nezbytné.

Zjištění a hodnocení

Pracovníci Kanceláře se během návštěvy setkali s tvrzením člena personálu, že občas, když děti více zlobí, zavolá policisty z nedaleké policejní stanice, aby se na ně přišli podívat. Daný krok bere jako preventivní opatření.

Dané zjištění se nepodařilo na místě více prověřit. Pokud by daný postup skutečně odpovídal praxi zařízení, považoval bych ji za nevhodnou a zastrahující. Může totiž v dětech vyvolávat strach a úzkost a narušovat jejich pocit bezpečí. Úkolem zařízení,

28 Podle § 2921 občanského zákoníku.

29 Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1968, sp. zn. 3 Cz 57/68, nsoud.cz

30 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3864/2020, nsoud.cz

31 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se k otázce nepřetržitého dohledu nad dětmi v dětských domovech vyjádřilo na svém webu. Jeho odpovědi na často kladené otázky související nejen s transformací dětských zařízení jsou dostupné zde: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/nepretrzity-dohled-nad-detmi-v-detskych-domovech>.

kteří má být jejich domovem, je vybudovat jim stabilní prostředí bezpečí a důvěry, ve kterém mohou zažít alespoň částečně rodinnou atmosféru a bezpodmínečné přijetí. S tím by se však popsaný postup personálu neslučoval. Zastrahování představuje příklad neúčinné primární prevence.³² Žádám proto ředitelku zařízení, aby danou informaci prověřila a spolu s vyjádřením ke zprávě mě informovala o tom, k jakým zjištěním dospěla a jak s nimi dále naložila.

9. Práce s rizikovým a náročným chováním dětí

Standard

Zařízení věnuje náležitou péči dětem s chováním náročným na péči nebo rizikovým chováním.

Zařízení poskytuje systematickou péči dětem s rizikovým chováním, jako jsou například projevy závislostního chování, sebepoškozování, útoky nebo agresivita vůči sobě nebo ostatním. Poskytuje také podporu dětem s chováním náročným na péči. Cílem práce s těmito dětmi je minimalizovat takové chování, zajistit bezpečné prostředí, podpořit psychický a sociální rozvoj dětí a rozvíjet jejich schopnosti zvládat zátěžové situace.

Pro každé dítě s identifikovaným rizikovým chováním nebo chováním náročným na péči vypracuje personál individuální plán prevence a zvládnutí tohoto chování. Plán vychází z odborného posouzení a zohledňuje specifické potřeby dítěte. Obsahuje preventivní opatření, postupy pro zvládnutí krizových situací, možnosti odborné podpory a způsob hodnocení účinnosti přijatých opatření. Na jeho tvorbě se podílejí příslušní odborníci, dítě a jeho klíčový pracovník.

Pokud to vyžaduje bezpečnost dítěte a jeho okolí, zařízení přizpůsobuje prostředí i organizační opatření. Mezi možné kroky patří individuálně upravený režim, posílení personálního obsazení nebo změny v prostředí ke snížení rizika sebepoškozování či útěků.

Zařízení systematicky vzdělává personál v práci s rizikovým chováním (chováním náročným na péči). Zaměřuje se zejména na trauma respektující přístup, techniky deeskalace konfliktů, krizovou intervenci, prevenci a zvládnutí sebepoškozování a sebevražedného chování, práci se závislostním chováním a rozvoj emoční regulace u dětí.

Zařízení aktivně spolupracuje s odborníky a institucemi, které pomáhají dětem s rizikovým chováním a chováním náročným na péči. Klíčovými partnery jsou školská poradenská zařízení, střediska výchovné péče, diagnostické ústavy, okresní a krajské

32 Srovnej čl. 2 odst. 5 Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízení, č. j. MSMT-6167/2025-1, dostupné z: https://msmt.gov.cz/uploads/Metodicke_doporuceni_uvodni_cast.doc.

metodici prevence, krizová centra, adiktologické ambulance a další zdravotní a sociální služby. Spolupráce zahrnuje pravidelné konzultace, zapojení odborníků do tvorby a revize individuálních plánů a zajištění terapeutických a poradenských služeb pro děti.

Zařízení průběžně vyhodnocuje účinnost přijatých opatření. Dělá to pomocí porad týmů, rozboru krizových situací a jejich řešení a zpětné vazby od dětí a spolupracujících odborníků. Tím zajišťuje, že nejen reaguje na chování dětí, ale také aktivně vytváří opatření, která dětem pomáhají zvládat jejich obtíže bezpečně a s přínosem pro jejich rozvoj.

Zjištění a hodnocení

9.1 Kouření dětí

Dítě C (10 let) přišlo do zařízení po pobytu ve středisku výchovné péče (SVP). Předtím žilo v péči otce, kde mělo výchovné problémy, nechodilo do školy, potulovalo se a již od nízkého věku kouřilo. Ředitelka zařízení popsala, že SVP označilo potřebu dítěte C zakouřit si spíše za „frajeřinu“ než skutečnou závislost. Ředitelka však s tímto závěrem polemizovala, její zkušenosti s dítětem byly odlišné.

Kouření negativně ovlivňovalo atmosféru na celé rodinné skupině, protože k němu dítě C svádělo i ostatní děti, zejména dítě S (8 let). K nežádoucímu chování dítěte C se snadno přidávaly i ostatní děti (z různých motivací), kdy kouřily i uvnitř budovy na svých pokojích. Dítě Q, starší sourozenec dítěte C, se mu aktivně snažilo shánět cigarety, což mělo za následek ztrátu téměř všech jeho úspor. Nastalá situace začala být pro vychovatele nezvladatelná. Snažili se však s daným tématem nadále pracovat a zejména vychovatel J dětem aktivně bránil v přístupu k cigaretám. Děti kvůli tomu byly podle ředitelky na vychovatele J setrvale naštvané.

Zařízení komunikuje situaci dítěte C s jeho příslušným OSPOD a snaží se mu zajistit odbornou pomoc skrze pediatra, psychiatra a terapeuta. Pracovníci Kanceláře předali ředitelce zařízení tipy na vhodnou adiktologickou péči pro dítě C. V rámci ošetření rodinné skupiny ředitelka plánovala přesun dětí C a Q na jinou rodinnou skupinu, která se měla stěhovat do Letohradu. Tam budou pod dohledem jiné kmenové dvojice vychovatelů, kteří jim znovu nastaví hranice. **Proaktivního přístupu zařízení k nastalé situaci si velmi vážím a považuji ho za příklad dobré praxe. Současně ho žádám, aby mě v reakci na zprávu informovalo o tom, zda se mu podařilo zajistit dítěti C potřebnou péči a jak se vyvinul jeho stav.**

Kouření s dětmi řešil i vychovatel K, který odhalil u dítěte R, že kouřilo na pokoji. Informoval o tom kolegy a mluvili o tom společně na poradě rodinné skupiny. S dítětem R to pak rozebíral a apeloval na něj svým osobním příkladem a nastínil mu nástrahy a těžkosti spojené s kouřením a jeho odvykáním. Vydal se tak cestou domluvy s dítětem na základě vybudovaného vztahu spíše než trestu ve formě uložení opatření ve výchově. Nepopíral však, že by v případě opakování daného porušení pravidel

ze strany dítěte R k jeho potrestání přistoupil. Daný přístup vychovatele k dětem oceňuji.

9.2 Sebepoškozování a agresivita

Zařízení se potýká také s agresivitou dětí jak vůči sobě, tak vůči druhým. V zápisech v Evixu je popsáno mnoho náročných projevů dítěte A od roku 2022, kdy do zařízení přišlo.

Dítě A (okolo 10 let) mělo záchvat vzteku, vychovatelka ho nechala se vztekat, dokud nezačalo se vším házet a všechno rozbíjet. Pevně ho objala, než se uklidnilo, trvalo to dlouhou chvíli. Dítě A mluvilo o tom, že vyskočí z okna, kousalo se a popisovalo, že do sebe bodne nůž. O tom si s ním vychovatelka povídala a ujistila ho, že ho má ráda. Nakonec se od ní nechalo obejmout. Jindy dítě A mluvilo o tom, jak by si podřezalo žíly. Jiný pracovník popsal také situaci, kdy dítě A běhalo po bytě s nožem v ruce a naznačovalo, že si ublíží. Nemířilo ale na nikoho jiného. Zaměstnanec mu nůž odebral a vysvětlil mu, že běhat s nožem není bezpečné.

Jindy dítě A ohrožovalo zaměstnance házením kachličky nebo jim vyhrožovalo nožem a zabitím. Při jiné příležitosti děti s vychovatelkou střílely na zahradě na terč, kdy ji dítě A střelilo, ačkoliv ho před tím upozornila, že na ni mířit nesmí. Zbraň mu proto sebrala, což ho rozcílilo. Jeho zlost přešla v afekt, kdy si dítě A vzalo nůž z kuchyně a zavřelo se v pokoji. Vychovatelce se mu ho podařilo vzít. Afekt dále pokračoval, dítě A se pak na zahradě uklidňovalo ničením papírové krabice. Následně si spolu celou situaci rozebrali.

Dítě A hrozilo ublížením i ostatním dětem, například dítěti D vyhrožovalo, že mu probodne hlavu nožem, vydalo se do kuchyně, vzalo nůž a už se napřahovalo. Vychovatelka však slovně zasáhla a dítě A nůž vrátilo. V jiném případě si děti R a D čistily zuby a dítě A provokovalo dítě R, které ho proto bouchlo plastovou lahví do hlavy. To dítě A rozzuřilo tak, že na dítě R vzalo delší lištu, kterou ho švihlo přes ruku. Dítě R mu to vrátilo. Vychovatelka chtěla dítěti A lištu vzít, to ji po ní švihlo a schovalo se s brekem do pokoje.

Náročné dny, ve kterých docházelo k častým konfliktům mezi dítětem A a ostatními, následovanými jeho afekty, personál zaznamenal v Evixu i nedlouho před návštěvou. Vychovatel K napsal, že musel být velmi přísný, aby situaci zklidnil. Zhodnotil, že je chování dítěte A pro všechny velmi vyčerpávající.

Personál se snažil vypátrat spouštěče jeho afektů a došel k závěru, že je často vyvolávají drobnosti. V jednom období se daly přičítat i nelehkému soužití dítěte A v jedné domácnosti s dítětem E (viz [kapitolu 7.1](#)). Když dítě A nechtělo poslechnout vychovatelku, začalo šermovat nožem. Ten mu vychovatelka vzala, ale pak dítě A vzalo na dítě E židli. Vychovatelka ho proto odvedla na jeho pokoj, který má pro sebe, aby mělo místo, kde může být samo, když je toho na něj moc.

Na radu odborníků zařízení nabízelo dítěti A různé postupy pro zvládání vzteku. Pořídilo mu například antistresovou housenku nebo navedlo k trhání krabic nebo vytrhávání trávy na zahradě. Mezi nástroje, které lze použít při situacích, kdy dítě A ohrožuje sebe nebo své okolí, psycholog doporučil pevné objekty/chycení dítěte A, dokud se neuklidní, případně dítě A nechat, aby si svůj vztek vybilo na boxovacím pytli, ke kterému si odběhne, když bude potřebovat.

V jednom záznamu člen personálu uvedl, že když dítě A vyhrožovalo sebevraždou a pokoušelo se vyšplhat na kuchyňskou linku pro nůž, tak nože zamkl do služebního pokoje. Při návštěvě však byly nože znovu volně dostupné na kuchyňské lince.

Obrázek 4 – kuchyně s volně dostupnými noži

Sebepoškozování se vyskytovalo i u dalších dětí. Například podle záznamu v Evixu dítě Q přiznalo, že mu dělá dobře řezání se a pohled na krev. Personál mu proto nabídl setkání s psychologem, na které dítě nejprve reagovalo pozitivně, později ho však odmítalo. Vyhýbalo se škole, přestože se mu tam líbilo, říkalo spolužákům i dětem na jiných rodinných skupinách, že si něco udělá. Od toho dítě později upustilo. Personál ho doprovázel k psychologu, která po třech sezeních vyhodnotila, že další již není nutné, pokud dítě nechce.

Personál řešil téma sebepoškozování s psychologkou i u dítěte F. Ta doporučila různé techniky, jak se sebepoškozováním a sebevražednými myšlenkami pracovat, například pomocí emočních karet, stupnice nálad a bezpečné a přijímající komunikace. Personál si doporučené techniky sdílel mezi sebou a dohodl se na větším dohledu nad dítětem Q, radil se také s pracovníky SVP a diagnostického ústavu.

Velmi si cením péče jednotlivých členů personálu a popsanych kroků, které zařízení v souvislosti s rizikovým chováním u dětí činí. Zařízení má vypracovanou Preventivní

strategii rizikového chování, která si klade obecné cíle a odkazuje na metodická doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, i minimální preventivní program. Nadto by však dle mého názoru mělo pro jednotlivé děti s rizikovým chováním **vypracovat individuální plán prevence a zvládání tohoto chování**, o který by se mohli jednotliví členové personálu opřít. Na základě popsanych kazuistik dítěte A mám za to, že by **zařízení mělo za účelem zajištění bezpečnosti přizpůsobit prostředí rodinné skupiny tak, aby dítě A nemělo volný přístup k nožům**, které představují jím často vyhledávaný ohrožující předmět. Současně dávám zařízení ke zvážení, zda v rámci učení dětí funkčně zvládat své emoce a vztek nezařadit více příležitostí k fyzickým aktivitám, během kterých by dítě vyventilovalo přebytečný stres, spíše než jim nabízet techniky ničení věcí. Opatření týkající se práce s agresí jsem již formuloval výše v [kapitole 6](#).

Zároveň cítím potřebu znovu poukázat na skutečnost, že zařízení typu dětského domova není určeno dětem se závažnými poruchami chování (viz [kapitolu 1.1.1](#)). Popsané kazuistiky vypovídají o tom, že dítě A nespadá do cílové skupiny zařízení. **Jeho životní příběh je však složitý, a pokud by mělo dojít k jeho dalšímu přemístění, muselo by si ve dvanácti letech zvykat již na šesté zařízení.** Přání ředitelky dítěte A před dalším přesunem ochránit a dát mu šanci na stálý domov považuji za srozumitelné a rád bych ji v jeho naplnění podpořil. Aby však nedošlo k zanedbání povinnosti náležitého dohledu u dítěte A, jehož intenzita musí být mnohem vyšší než u ostatních dětí v zařízení,³³ žádám, aby zařízení zajistilo na jeho rodinnou skupinu k dennímu vychovateli ještě asistenta pedagoga.

Opatření:

- 12) Vypracovat pro děti s rizikovým chováním individuální plán prevence a zvládání tohoto chování (do 3 měsíců).**
- 13) Zamezit volnému přístupu dětí s rizikovým chováním k předmětům, které mohou být nebezpečné (průběžně).**
- 14) Zajistit dalšího asistenta pedagoga pro rodinnou skupinu dítěte A (do 3 měsíců).**

10. Účast dítěte na rozhodování a jeho autonomie

10.1 Pravidla v zařízení

Standard

Personál dětem srozumitelně vysvětlí, jaká v zařízení platí pravidla. Děti k nim mají přístup. Děti mají možnost podílet se na tvorbě pravidel soužití ve své domácnosti.

33 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, sp. zn. 2204/2008, nsoud.cz.

Zjištění a hodnocení

Pokud je to možné, zařízení seznamuje dítě částečně s pravidly a chodem zařízení ještě před jeho příchodem během seznamovací návštěvy (viz [kapitulu 1.2](#)). Znovu je s ním probírá při jeho příchodu. V té době s dítětem mluví sociální pracovníce, která mu vysvětlí důvod jeho pobytu a práva a povinnosti, které v zařízení má. Poté s ním mluví zejména vychovatel na jeho rodinné skupině, jenž zpravidla plní funkci i jeho klíčového pracovníka. Někteří pracovníci zmínili, že se snaží vyhradit si pro nově příchozí dítě více individuálního času, během něhož mu mohou předat potřebné informace a také ho lépe poznat (například skrze výlet ve dvou do kavárny). Ihned po příchodu do rodinné skupiny se mu snaží vysvětlit i základní pravidla domácnosti. Zároveň personál dbá na to, aby jimi dítě hned po příchodu nepřetížil. Připomínají si je spolu i nadále průběžně.

Personál shodně uváděl, že se s dětmi na pravidlech domlouvá. Z jednotlivých rozhovorů vyplynulo, že rodinné skupiny fungují v tomto ohledu dost samostatně a každá si vytváří svůj „balíček pravidel“ potřebný a funkční pro danou domácnost. Pokud jde o zásadnější záležitost, která se týká celé rodinné skupiny, většinou se k jejímu řešení všichni společně sejdou.

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že vědí, na koho se obracet při řešení různých záležitostí svého života. Dobře rozumí pravidlům a informacím, které od vychovatelů dostávají. Potvrzovaly, že se běžně s personálem na pravidlech a různých každodenních záležitostech domlouvají. Věděly, jaké by byly pravděpodobné následky porušení pravidel.

Praxi zařízení v tomto směru považují za dobrou.

10.2 Dítě má slovo

Standard

Dítě rozhoduje o záležitostech svého života, v závislosti na své vyspělosti. Personál jejich přání respektuje, pokud to neohrožuje jejich vývoj, zdraví nebo zájem a nenarušuje soužití s ostatními dětmi.

Zjištění a hodnocení

Rozhovory s dětmi i personálem potvrdily, že v zařízení je běžné, že si děti rozhodují o svých každodenních záležitostech. Vychovatelé nechávali dětem prostor pro rozhodnutí vždy s ohledem na věk a vyspělost konkrétního dítěte. Děti si samy vybírají oblečení, starší děti si ho i samy nakupují. Vybírají si zájmové kroužky a volí si, jak budou trávit volný čas. Vychovatelé je nenutí podílet se na společných aktivitách, pokud nemají zájem.

Když některé dítě v zařízení řeší významnější záležitost, vychovatelé ji s ním probírají a zjišťují jeho názor. Diskutují o ní i s rodiči. Pokud je to možné, snaží se všichni společně

domluvit na řešení, které bude pro dítě vhodné a zároveň bude odrážet co nejvíce jeho přání a nejlepší zájem. Děti například uvedly, že po ukončení základního vzdělání si samy vybraly další školu. Vychovatelé to s nimi probírali a respektovali jejich přání.

K dané praxi zařízení nemám výhrady.

10.3 Účast dítěte na řízeních a rozhodování

Standard

Zařízení, a případně i OSPOD, dítě srozumitelně a včas informuje o řízeních a rozhodnutích, která se ho týkají.

Zařízení, a případně i OSPOD, podpoří dítě v účasti na řízení, které se ho týká, případně v zahájení řízení.

Zjištění a hodnocení

Personál vždy zjišťuje názor dětí a předává ho soudu. Starší děti ho většinou také sdělují soudu samy a u mladších jejich názor zprostředkuje zpravidla OSPOD. Ten dětem také předává informace o soudních řízeních. Pokud děti něčemu nerozumí, dovysvětlí jim to sociální pracovníce zařízení. Baví se o tom s nimi i vychovatelé, pokud o to děti mají zájem.

V době naší návštěvy bylo téma soudního řízení aktuální s ohledem na řešení přemístění dvou dětí do jiného zařízení. Ředitelka popsala, jak s dítětem E o řízení opakovaně hovořila nejen ona, ale i vedoucí vychovatelka, vychovatelé na jeho skupině a sociální pracovníce. Mluvil s ním i OSPOD, který ho zastupoval u soudu. Dítě E se pak účastnilo i samotného soudního jednání.

Personál potvrdil, že starším dětem soud doručuje své písemnosti. Děti mají možnost si je samy převzít a podle dostupných informací této možnosti skutečně využívají.

Když dětem přijde písemnost od soudu do zařízení, tak ji dítěti předávají, pokud je to vhodné s ohledem na jeho věk a vyspělost. Dítě má možnost si ji přečíst o samotě. Může ji přečíst také před pracovníkem, pokud o to stojí a potřebuje pomoc např. s vysvětlením nebo když ocení psychickou podporu.

Praxi zařízení v tomto směru považuji za dobrou.

10.4 Zastupování dítěte

Standard

Zařízení může dítě zastoupit, pokud ho k tomu zmocní rodiče nebo to dovoluje zákon.

V průběhu pobytu dětí v zařízení běžně dochází k situacím, kdy s ohledem na svůj věk nebo rozumovou vyspělost nejsou způsobilé jednat samostatně a musí být zastoupeny. Primárně by je měli zastupovat zákonní zástupci, pokud je soud v tomto směru neomezil.

Během pobytu dětí v zařízení není zpravidla možné, aby je rodiče zastoupili v každé záležitosti. Zařízení proto může zastoupit děti v obvyklých každodenních záležitostech. Pokud má dítě nařízenou ústavní výchovu a rodiče neplní své povinnosti nebo nejeví o děti zájem, může zařízení zastoupit dítě i ve významné záležitosti.³⁴ Zastoupení zařízením musí být vždy v zájmu dítěte.

Zákon stanoví také další situace, kdy zařízení dítě zastupuje, například při poskytování zdravotních služeb při nedostupnosti rodičů a nebezpečí prodlení.³⁵

Zařízení nezastupuje děti na základě tzv. generálních plných mocí zákonných zástupců k zastupování dítěte zařízením. Zmocnění musí být udělováno vždy ke konkrétně specifikovanému úkonu nebo okruhu úkonů spojených s řešenou záležitostí.

Zjištění a hodnocení

Ve spisové dokumentaci každého dítěte se nacházela plná moc podepsaná jeho rodiči, která opravňovala zařízení k zastupování dítěte v pedagogicko-psychologické poradně (PPP). Pouze u některých dětí byla nadto ve spisu i velmi široce koncipovaná plná moc, kterou rodiče zmocňují zařízení, aby jejich děti zastupovalo v oblasti lékařských vyšetření a hospitalizace a v oblasti vzdělávání (např. jednání se školou).

Personál potvrdil, že rodiče v zařízení při přijetí dítěte popsanou generální plnou moc podepisují. Zároveň podotkl, že pokud se jedná o něco závažného, rodiče přesto oslovují a chtějí individuální souhlas. Personál zmínil, že v minulosti se zařízení nedařilo dohledat matku a potřebovali její souhlas s hospitalizací, protože dítě mělo podstoupit operaci.

Lékařské vyšetření, hospitalizace a zastoupení ve věci vzdělávání představuje významné záležitosti v životě dítěte. Zařízení by se mělo nejprve snažit od rodiče získat souhlas s konkrétní záležitostí dítěte, případně plnou moc k zastoupení dítěte v dané konkrétní věci. Teprve pokud se mu to nepodaří, může dítě samo zastoupit i bez souhlasu rodiče, je-li to v zájmu dítěte.

Pokud rodiče udělují zařízení plnou moc k zastoupení dítěte, měli by tak učinit vždy pouze k určitému úkonu nebo k více úkonům, které spojuje jedna konkrétní záležitost. Víme, že jde o rozšířenou praxi získávat od rodičů tzv. generální plnou moc, tedy plnou

34 Podle § 23 odst. 1 písm. k) zákona o ústavní a ochranné výchově.

35 Podle § 42 zákona o zdravotních službách.

moc k zastupování dítěte ve všech významných záležitostech, případně v záležitostech v určité oblasti. Ředitelé zařízení tímto způsobem často jednají s cílem usnadnit řešení situací, kdy rodiče nejsou dlouhodobě k zastížení tam, kde je třeba, aby uplatnili svoji rodičovskou odpovědnost. Jak už bylo uvedeno, v takovém případě ředitelé mohou konat na základě zákonného zmocnění a plnou moc k tomu nepotřebují. Generální plná moc působí jako nepřípustné nahrazování výkonu rodičovské odpovědnosti.

Praxi zařízení tedy nepovažuji za správnou a žádám ho, aby ji změnilo.

Opatření:

- 15) Upustit od praxe získávání předem udělených generálních plných mocí k zastupování dětí ve významných záležitostech a zastupovat je v nich pouze v zákonem stanovených situacích (bezodkladně).**

11. Vzdělávání

11.1 Právo na vzdělání

Standard

Zařízení podporuje děti v naplňování práva na vzdělání. Spolupracuje na tom s rodiči dítěte, školou i školským poradenským zařízením.

Zařízení zajišťuje dětem podmínky pro vzdělávání a aktivně podporuje jejich školní docházku. Dětem poskytuje klidné a podnětné prostředí pro učení, potřebné pomůcky a podporu při plnění školních povinností.

Personál pomáhá dětem plánovat školní povinnosti a rozvíjet dovednosti potřebné k samostatné organizaci času věnovaného učení. Děti pozitivně motivuje k učení, poskytuje jim podporu při přípravě na vyučování a při překonávání případných obtíží.

Zařízení podporuje vzdělávání dítěte v inkluzivním a jemu přístupném prostředí. Respektuje doporučení školského poradenského zařízení a spolupracuje se školou, rodiči a dalšími partnery na tom, aby úpravy vzdělávání odpovídaly potřebám, zájmům, schopnostem a preferencím dítěte.

Zařízení usiluje o získání dostatečných finančních a dalších prostředků na vzdělávání dětí. Pořizuje potřebné pomůcky a umožňuje dětem účast na zájmových a mimoškolních aktivitách, výletech, vzdělávacích zájezdech a dalších akcích.

Zjištění a hodnocení

Zařízení si v rámci úvodních informací o dítěti žádá od OSPOD také podklady o jeho vzdělávání, zejména školní zprávy a doporučení školského poradenského zařízení.

Děti zpravidla navštěvují školy v lokalitách, kde pobývají. Některé mohou pokračovat ve svých původních školách, i když to vyžaduje dojíždění. **Tento přístup hodnotím jako příklad dobré praxe.**

Ne všechny základní školy jsou na vzdělávání dětí z dětského domova dostatečně připraveny, což může vytvářet bariéry. Tam, kde je přístup vstřícnější, jako například v Základní škole v BB, dochází k lepšímu začlenění dětí.

Děti mají vytvořeny vhodné podmínky pro učení, k dispozici mají potřebné pomůcky i psací stoly v pokojích. Starší děti uvedly, že si v případě potřeby dokáží vyjednat klid na učení. Personál respektuje individuální preference dětí, některé děti se učí raději v posteli, jiné v obývacím pokoji. Vychovatelé přizpůsobují míru podpory věku a schopnostem. Mladším dětem poskytují intenzivní pomoc při psaní úkolů a osvojování základních dovedností, u starších podporují samostatnost a nabízejí jim možnost konzultace. Míru dohledu nad školní přípravou upravují také podle doporučení učitelů. Někdy starší děti pomáhají mladším, když je o to požádají. Personál citlivě reaguje i v případech, kdy dítě dochází do speciální školy a nemá úkoly. Např. s jedním chlapcem se jako domácí úkol procvičuje logopedie, aby se necítil vyčleněn.

Motivace k přípravě do školy je pro vychovatele u některých dětí výzvou. Pokud dítě s výchovnými či vzdělávacími problémy dosáhne alespoň mírného zlepšení, zařízení jej podpoří pozitivním opatřením ve výchově (např. drobnou finanční odměnou za plnění školních povinností).

Výzvou zůstává i zapojení rodičů do školní přípravy. V případě jedné dívky se vychovatelé o takovou spolupráci pokusili. Museli ji však ukončit, protože přítomnost rodičů narušovala chod skupiny a nebyla ani efektivní. Samotnou iniciativu ale hodnotím pozitivně, sledovala důležitý cíl.

Běžnou komunikaci se školami a průběžnou kontrolu školních aplikací zajišťují vychovatelé. Účastní se také třídních schůzek. Podle ředitelky by bylo ideální, aby na nich byli přítomni klíčoví pracovníci dětí, což se ale z provozních důvodů ne vždy daří. Zařízení proto usiluje o zastupitelnost vychovatelů. Při řešení závažnějších obtíží se obvykle účastní oba vychovatelé z dané rodinné skupinky i ředitelka. Učitelé někdy navštěvují děti přímo v domově, což usnadňuje spolupráci i porozumění potřebám dětí.

Zařízení systematicky spolupracuje se školským poradenským zařízením (ŠPZ). Spolupráci s ním a školami na podpoře dětí se speciálními vzdělávacími potřebami koordinuje ředitelka, která děti také doprovází k vyšetřením.

Většina dětí má nastavena podpůrná opatření, od stupně 1, kdy dětem vytváří plán pedagogické podpory škola, až po stupeň 4 (ve třech případech). Několik dětí docházelo ve školním roce 2024/25 do speciální základní školy.

Podle zkušeností ředitelky odpovídají doporučení ŠPZ reálným vzdělávacím potřebám dětí. Pouze u jednoho nově přijatého chlapce zvažuje, zda by mu časem nestačila mírnější opatření.

Ve školním roce 2024/25 se několik dětí vzdělávalo podle individuálního vzdělávacího plánu přímo v zařízení. Ve dvou případech se jednalo o děti E a F, které se po návratu z diagnostického ústavu připravovaly na přechod do jiného zařízení.

Další případ se týká jedenáctiletého dítěte A, které potřebuje zvýšenou individuální podporu. Již v rámci povinné předškolní docházky se na základě doporučení ŠPZ vzdělávalo podle individuálního vzdělávacího plánu. Ten využívalo i po nástupu do školy v září 2021. Kvůli problémům s pozorností a obtížím v kolektivu doporučilo ŠPZ v roce 2022, aby se vzdělávalo v zařízení za podpory pedagoga. Do školy dítě A chodilo zpravidla jen na jednu vyučovací hodinu denně. Ve druhém pololetí školního roku 2024/25 se jeho docházka zvýšila na dvě hodiny denně a oběd ve školní jídelně. Počet hodin se tedy postupně, byť jen velmi pozvolna navyšuje. Cílem je, aby během jednoho roku postačila podpora asistenta pedagoga a dítě A se mohlo plně začlenit do třídy. **Hodnotím kladně intenzivní spolupráci školy, ŠPZ a zařízení, protože se ukázalo, že vedla k zajištění kontinuity podpory a postupného začlenění dítěte A do běžného vzdělávacího prostředí.**

Ve školním roce 2023/24 se zčásti vzdělávalo v zařízení i dítě S. Škola nezvládla jeho chování i přes zajištění asistenta pedagoga. Od jara 2024 se účastnilo pouze jedné vyučovací hodiny denně a jinak se vzdělávalo v zařízení. Zařízení mu nakonec vyjednálo přestup na školu v menší obci, která lépe odpovídá jeho potřebám, mimo jiné pro výrazně menší počet žáků. **Hodnotím dobře, že zařízení aktivně hledá jiné vhodné řešení, pokud škola nedokáže naplnit potřeby dítěte.**

Zařízení podporuje děti také v mimoškolních aktivitách. Ředitelka zdůraznila, že „jejich“ děti potřebují kroužky a kamarády. Nabídka je pestrá – sport, hudba, keramika, dramatické kroužky, skaut a další. Děti je hojně využívají. Jezdí také na tábory a výlety. Na volnočasové aktivity se daří získávat i nadační příspěvky. **Tyto aktivity posilují motivaci, přinášejí nové zkušenosti a podporují přátelství s vrstevníky mimo zařízení. Hodnotím je proto velmi pozitivně.**

Podporuji zařízení v pokračování nastíněné praxe. Mělo by i nadále posilovat spolupráci se školami, které nejsou dostatečně připraveny na děti ze zařízení, například prostřednictvím sdílení příkladů dobré praxe, kde spolupráce funguje. Současně považuji za důležité, aby zařízení zajistilo větší systematičnost při zapojování klíčových pracovníků dětí do třídních schůzek, aby podpora dětí byla stálá.

11.2 Výběr školy

Standard

Zařízení podporuje děti v rozhodování o jejich vzdělávání a v účasti na rozhodování o něm.

O svém vzdělávání, včetně výběru školy, školních a mimoškolních aktivit a přípravy na budoucí povolání, rozhoduje dítě samo, pokud je k tomu dostatečně vyspělé. V ostatních případech rozhodují primárně jeho zákonní zástupci. Dítě má však vždy právo se na těchto rozhodnutích podílet, a to v míře odpovídající jeho věku a vyspělosti. Jeho názor musí být přiměřeně zohledněn.

Zařízení dítě v rozhodování, případně účasti na něm, aktivně podporuje. Zprostředkovává mu potřebné informace, pomáhá mu pochopit dostupné možnosti a posiluje jeho kompetence k informovanému rozhodování. Poskytuje mu rovněž podporu pro informované rozhodování o dalším vzdělávání a profesní orientaci, včetně zprostředkování informací o typech škol, studijních oborech a možnostech profesního růstu. Zároveň spolupracuje se školou, školským poradenským zařízením, zákonnými zástupci a dalšími partnery, aby vzdělávací cesta dítěte odpovídala jeho individuálním potřebám, přáním a možnostem.

Ředitel zařízení může dítě ve věcech vzdělávání zastupovat ze zákona tehdy, když má dítě nařízenou ústavní výchovu, zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo o dítě nejeví skutečný zájem a takové zastoupení je v nejlepším zájmu dítěte.³⁶ V případě střetu zájmů mezi dítětem a ředitelem je zařízení povinno iniciovat řízení o ustanovení kolizního opatrovníka.

Zjištění a hodnocení

Několik dětí studuje střední školu či mělo zahájit studium ve školním roce 2025/26. Výrazně převládají obory bez maturity. Část dětí je na internátu.

Děti uvedly, že se cítí být podporovány, jejich názory se berou vážně a mají možnost volit střední školu a obor podle svých preferencí. Informace o vzdělávacích možnostech získávají především ve škole, avšak i zařízení jim aktivně pomáhá s orientací. Vychovatelé s nimi probírají jejich představy, možnosti a budoucí profesní uplatnění, společně zvažují výhody a nevýhody jednotlivých oborů a hledají dosažitelné varianty. Pokud mají nereálná přání (např. obor bez internátu), pomáhá jim personál hledat jiná, realistická řešení. V jednom případě zařízení zajistilo nadační příspěvky, aby dívka mohla navštěvovat soukromou školu.

Zařízení má nastaveno, že rodiče při přijetí dítěte podepisují generální plnou moc zahrnující i oblast vzdělávání a zvláštní plnou moc ke spolupráci se ŠPZ (k tomu viz také [kapitolu 11.4](#)). Ředitelka uvedla, že generální plnou moc využívá v případech, kdy se rodiče nepodaří kontaktovat. Z dokumentace několika dětí ale vyplývá, že ředitelka

36 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. k) zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

žádosti a přihlášky podávala i tehdy, kdy byl zákonný zástupce dostupný. Například žádost o přestup na jinou základní školu podala i u dítěte A, jehož zákonným zástupcem je Magistrát města Chomutov, nebo u dítěte I, jehož rodiče jsou kontaktní a bydlí nedaleko.

I když je praxe získávání generální plné moci vedena snahou o rychlé vyřízení záležitostí, považuji ji za problematickou. V podrobnostech odkazuji na [kapitolu 11.4](#), včetně opatření.

Pokud jde o spolupráci se ŠPZ u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně podpisu doporučení, kompletně ji na základě plné moci zajišťuje ředitelka. Rodiče do této oblasti nevstupují, údajně o ni neprojevují zájem. I tady **shledávám prostor pro větší zapojení rodičů**, které by zařízení mělo podporovat v aktivním zájmu o vzdělávání jejich dětí a vytvářet příležitosti, aby se více zapojovali do komunikace se školami, poradenskými zařízeními a dalšími institucemi.

11.3 Příprava na budoucí povolání

Standard

Zařízení podporuje děti v profesní orientaci a v přípravě na vstup na trh práce.

Zařízení pomáhá dětem plánovat budoucnost po ukončení povinné školní docházky, s respektem k jejich individuálním potřebám, přáním a schopnostem. Podporuje je v pokračování ve vzdělávání i v profesním růstu. Současně podporuje všechny děti v profesní orientaci a v rozvoji dovedností potřebných pro vstup na trh práce, bez ohledu na to, zda se rozhodnou pokračovat ve vzdělávání, nebo ne.

Ve spolupráci s úřady práce a dalšími partnery zprostředkovává dětem informace o možnostech pracovního uplatnění, možnostech účasti na rekvalifikačních kurzech a podporuje je při hledání zaměstnání, brigád a praxe.

Dětem poskytuje podporu v orientaci v pracovněprávních vztazích a v rozvoji praktických dovedností a pracovních návyků potřebných pro uplatnění na trhu práce. Zařízení rovněž pomáhá dětem zajistit finanční podporu na rekvalifikaci nebo jiné formy podpory, které jim mohou usnadnit přechod do samostatného života.

Zjištění a hodnocení

Zařízení podporuje děti v profesní orientaci a při plánování jejich budoucího uplatnění. Podle sdělení personálu se dosud nestalo, že by dítě po ukončení povinné školní docházky nechtělo pokračovat v dalším vzdělávání. Všechny děti dosud směřovaly alespoň k učňovskému oboru. Pokud by do budoucna taková situace vyvstala, usilovali by o změnu postoje dítěte, a tím podpořili jeho budoucí uplatnitelnost na trhu práce.

Z rozhovorů s dětmi i pracovníky vyplynulo, že zařízení dětem umožňuje zapojení do brigád a aktivně je v tom podporuje. Brigádu má řada dětí starších 15 let. Děti

získávají první pracovní zkušenosti z různých prostředí – například v kempu, ve výrobě, na statku nebo v sociálních službách. **To hodnotím jako velmi přínosné, brigády poskytují dětem konkrétní zkušenosti, které mohou využít při přechodu do dospělosti.**

Starší děti si brigády hledají samy, což rozvíjí jejich iniciativu a zodpovědnost. Nabídky přicházejí i od partnerů a sponzorů zařízení. Pokud dítě brigádu nesežene, vychovatelé mu s hledáním pomohou. Vychovatelé pomáhají dětem také pochopit a upevnit základní pracovní návyky, zejména dochvilnost a odpovědnost. **Dané praxe zařízení si cením.**

Dovednosti, které lze v širším slova smyslu využít i na trhu práce, si děti rozvíjejí i v běžném chodu domácnosti. V některých rodinných skupinách se kromě toho, že se zapojují do vaření, úklidu nebo nakupování, podílejí i na správě skupinkového rozpočtu. Přístup se však liší podle jednotlivých skupin a vychovatelů, někde se klade větší důraz na samostatnost, jinde děti více spoléhají na pomoc dospělých. Ne všechny děti tak získávají v rámci pobytu srovnatelnou úroveň praktických dovedností. **Kladně hodnotím účast několika dětí na víkendových kurzech, které jsou zaměřeny na přípravu na dospělý život a rozvíjejí znalosti například o financích, bydlení a vztazích.**

O možnostech budoucího uplatnění získávají děti informace především ve školách, které zpravidla organizují exkurze na úřad práce nebo burzy škol. Na dny otevřených dveří ve školách doprovázejí děti i vychovatelé.

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že zařízení dokáže motivovat i k dlouhodobějšímu profesnímu plánování. Jeden zletilý klient uvedl, že studuje vyšší odbornou školu se zaměřením na speciální pedagogiku, protože by se chtěl stát vychovatelem a v budoucnu pracovat v dětském domově. Jedna dívka uvažuje o studiu na vysoké škole. **Tyto příklady mohou zároveň působit motivačně a být inspirací pro ostatní děti.**

Opatření:

- 16) Podpořit důslednější a rovnoměrný rozvoj praktických dovedností (péče o prádlo, vaření, hospodaření s penězi, organizace domácnosti) napříč všemi rodinnými skupinami tak, aby děti odcházely co nejlépe připraveny na samostatný život (průběžně).**

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	• Zajistit všem zletilým klientům klíč od cvičného bytu (opatření č. 4). • Zaznamenávat jednotlivé incidenty včetně způsobu jejich řešení (opatření č. 9). • Upustit od praxe získávání předem udělených generálních plných mocí k zastupování dětí ve významných záležitostech a zastupovat je v nich pouze v zákonem stanovených situacích (opatření č. 15).
Do 3 měsíců	• Vybavit všechny pokoje uzamykatelnými skříňkami na cenné a oblíbené předměty každého dítěte (opatření č. 6). • Vybavit koupelny a toalety na všech rodinných skupinách bezpečnostními zámky, které je v případě potřeby možné odemknout zvenčí (opatření č. 7). • Vypracovat pro děti s rizikovým chováním individuální plán prevence a zvládání tohoto chování (opatření č. 12). • Zajistit dalšího asistenta pedagoga pro rodinnou skupinu dítěte A (opatření č. 14).
Do 6 měsíců	• Zpracovat pravidla a postupy pro zvládání náročného chování dítěte (opatření č. 8).
Průběžně	• Rozdělovat sourozenecké skupiny pouze v krajních a odůvodněných případech. Pokud k jejich rozdělení dojde, zařízení by mělo činit potřebné kroky k tomu, aby mohli znovu vyrůstat v jedné domácnosti (opatření č. 1). • V rámci všech budoucích investic a úprav prostředí zajistit, aby stavební změny vždy posilovaly přístupnost a v prostředí zařízení mohly v případě potřeby pobývat i děti s postižením (opatření č. 3). • Umožnit dostatečně vyspělým dětem mít u sebe klíč od pokoje, aby si ho mohly samy zamykat (opatření č. 5). • Zajistit další vzdělávání všech pedagogických pracovníků v deeskalačních technikách a zvládání náročného chování dětí, komunikaci, porozumění vztahům a krizové intervenci (opatření č. 10). • Zajistit sourozenecké skupině H odbornou péči zaměřenou na nežádoucí sexuální projevy (opatření č. 11). • Zamezit volnému přístupu dětí s rizikovým chováním k předmětům, které mohou být nebezpečné (opatření č. 13). • Podpořit důslednější a rovnoměrný rozvoj praktických dovedností (péče o prádlo, vaření, hospodaření s penězi, organizace domácnosti) napříč všemi rodinnými skupinami tak, aby děti odcházely co nejlépe připraveny na samostatný život (opatření č. 16).

V rámci
transformace

- Zajistit všem dětem prostředí, které připomíná běžnou domácnost (opatření č. 2).